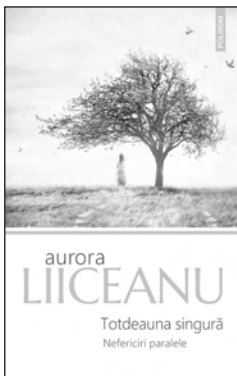

GEORGE CORNILĂ – REZERVAȚIA

„Suplimentul de cultură” vă prezintă în avanpremieră un fragment din acest volum, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză” a Editurii Polirom.

PAGINA 12

PRIN MEANDRELE NEFERICIRII

Alegându-și cazurile particulare a două femei total diferite din punct de vedere al statutului social, al culturii în care au trăit, Aurora Liiceanu explorează în volumul *Totdeauna singură* meandrele unor singurătăți nefericite.

PAGINA 10

PREMIILE SENATULUI ȘI NOMINALIZĂRILE PENTRU PREMIILE GALEI UNITER 2022

PAGINA 3

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA // APARE SÂMBĂTA // WWW.SUPLIMENTULDECULTURA.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

ANUL XVIII ▶ NR. 767 ▶ 19 – 25 MARTIE 2022 ▶ REALIZAT DE EDITURA POLIROM ȘI ZIARUL DE IAȘI

INTERVIU CU ARTISTUL MIHAI TARAȘI

„CONSIDER
CĂ ARTA
NU TREBUIE
SUPUSĂ UNUI
PROCES DE
EVALUARE”

PAGINILE 8-9

Vremurile în care trăim și prea proasta guvernare contra libertății

Proaste vremuri și-au ales bunii noștri guvernanți să meargă mai departe pe un drum al pierzaniei în fața cetățenilor. Introducerea delictului de opinie în lege arată ori o naivitate crasă, ori o prostie crasă. E o necioplire a gândirii care te lasă fără cuvinte. În momentul în care vedem ce înseamnă cenzura și războiul în spațiul de lângă noi, în momentul în care Putin își duce mai departe războiul în Ucraina, să ai ideea de a da puțin cu cenzură prin România e o acțiune care nu are cum să te lase oarecum mut. Acum, și prin lege.

RADU CUCUTEANU

Este vorba despre o lege deja votată în Parlamentul României, în anul de grație 2022, care prevede pedepsirea discriminării pe criteriul de apartenență politică. Ceea ce înseamnă că, dacă nu ești de acord cu faptul că eu am opinii conservatoare, liberale, socialiste te poate costa trei ani din viață. Ar fi vorba despre condamnarea penală a celor care incită la ură pe criteriul de apartenență politică. De unde vine această formă de idiotism? E complicat, iar apele nu par să se separe prea ușor. Amendamentul a fost propus inițial de Ministerul Justiției, condus la vremea respectivă de Stelian Ion (USR-PLUS). Care însă neagă că s-ar fi întâmplat așa.

Totul a început în februarie anul trecut, când guvernul a înregistrat un proiect de lege menit să modifice articolul 369 din Codul Penal. Era vorba despre ură și

discriminare. Totul foarte vag. Apoi aleșii noștri încep să se împiedice în cuvinte. În cuvinte și amendamente: din ce știm, senatoarea USR-PLUS Elena Simona

Spătaru își asumă amendamentul care menționează, printre altele, „opinie ori apartenență politică”.

În mai, Comisia Juridică a Camerei Deputaților aduce proiectul la forma inițială, fără amendamentele care fuseseră deja sprijinite de Senat. În iulie, președintele Klaus Iohannis sesizează Curtea Constituțională. Motivul: lipsa criteriilor privind discriminarea, ceea ce face ca proiectul de lege să fie interpretabil.

Pe scurt, proiectul este trimis din nou la Parlament și este adoptat de Senat – care doar introduce amendamentele inițiale, la care se

renunțase. Ajuns din nou la Camera Deputaților, Comisia Juridică admite forma adoptată de Senat, iar deputata PSD Laura Vicol elimină completarea „ori pentru alte criterii de același fel”, după enumerarea de criterii discriminatorii.

Așa că se ajunge la situația care arată diferența dintre a spera în bine și a gândi întru bine, dintre a fi idealist și a te confrunta cu realitatea: USR-PLUS este partidul care, cum am arătat, a depus inițial la Senat amendamentul care conține sintagma „opinie ori apartenență politică”. Ajuns în acest punct, același partid a vrut ca în Camera Deputaților, cameră decizională, să elimine sintagma printr-un amendament. Propunerea USR a fost respinsă.

Pe 14 martie 2022, legea este adoptată de Camera Deputaților, cu votul majorității PSD-PNL-UDMR și cu susținerea minorităților naționale și a câtorva deputați neafiliați. Acum, mult prea târziu, USR-PLUS a votat împotriva.

CENZURĂ VS. DEMOCRAȚIE

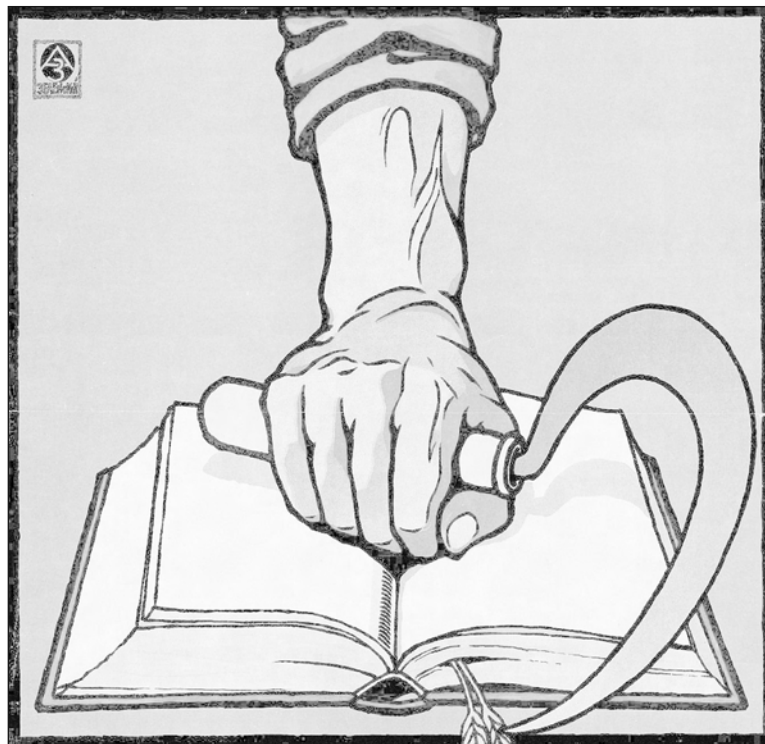
Cum spuneam, inadecvarea este totală. Asistăm la bâlbe în lanț, care aruncă în ridicol toate partidele de care ne mândrim că sunt în fruntea țării, dar, mult mai grav, pun în primejdie însăși ideea de democrație. Prin incriminarea aceasta, a delictului de opinie, fundamentele libertății sunt lăsate la

cheremul diriguitorilor. Cu alte cuvinte, faptul că scriu aceste rânduri ar putea fi susceptibil de urmărirea penală și de închisoare pentru trei ani.

Iar această măsură coercitivă vine în momentul în care lumea întreagă și mai ales lumea de lângă noi trece printr-un moment de criză așa cum nu a mai cunoscut de 70 de ani. Cât de inadecvat să fii să faci așa ceva? Ce gânduri trebuie să nu îți treacă prin cap ca să adopți o asemenea prevedere? Știm că prea adesea, din păcate, conducătorii noștri sunt orbi, dar chiar într-o asemenea măsură? Da, într-o asemenea măsură. Vorbim despre oameni care nu înțeleg ce înseamnă bazele democrației, nici nu mergem cu gândul la cum ar trebui ea să arate. Despre oameni care nu concep ce înseamnă să comunici. Să ne amintim că joi ministrul Agriculturii, întrebat despre scumpiri și cât va ajunge să coste de Paște kilogramul de miel a reușit fabulosul răspuns: „Cât o să dăm pe el”.

Este dincolo de stupefiant. Prin adoptarea legii de modificare a articolului 369 din Codul Penal, în aceste vremuri în care vedem cum libertatea este atacată, iar iliberalismul tot crește, Parlamentul României tocmai s-a declarat în stare de faliment.

Motiv pentru care o serie de organizații ale societății civile au lansat joi un protest față de ineptia „aleșilor”. **SDC**

Constatăm cu îngrijorare că, într-o perioadă de criză profundă la nivel mondial, în care întreaga lume privește cu spaimă spre acest nou asalt al dictaturii asupra lumii libere, în loc să întărească sistemul democratic, politicienii noștri emit legi care pun din nou în pericol înseși fundamentele unei societăți libere și democratice în România.

Sub pretextul implementării unei decizii-cadru europene în legislația națională, prin recentul proiect de lege votat în Camera Deputaților, decizională în acest caz, politicienii români nu fac decât să incrimineze delictul de opinie. Amendamentul privind pedepsirea discriminării pe criteriul de apartenență politică, care vine să modifice articolul de lege din Codul penal, redeschide o Cutie a Pandorei, dând cale liberă unor interpretări abuzive și contrare dreptului fundamental la libera exprimare, prin care o critică substanțială adusă unui politician sau partid politic, inclusiv de către mass-media, ar putea fi considerată infracțiune.

Decizia cadru 2008/913/JAI a Consiliului Europei face referire foarte clară la xenofobie și rasism, iar categoriile de persoane

sunt precis enumerate, fiind definite pe criteriul de „rasă, culoare, religie, descendență sau origine națională sau etnică” și nicidecum pe criteriul apartenenței la un partid politic.

În noiembrie 2021, Senatul României a adăugat, pe lângă cele preluate din decizia JAI, noi criterii: opinia sau apartenența politică, averea, origine socială, vârstă, dizabilitate, boală cronică necontagioasă sau infecție HIV/SIDA. Camera Deputaților, camera decizională, a votat forma Senatului, iar legea urmează să fie trimisă la Președinție. Legea va trebui să aștepte o decizie a Curții Constituționale, dacă aceasta va fi atacată înainte de promulgare. Politicienii nu sunt și nu pot fi asimilați drept o prezumtivă categorie discriminată.

În consecință, cerem aplicarea și implementarea corectă a Deciziei cadru 2008/913/JAI a Consiliului Europei în Codul penal, în spiritul ei, și anume cu privire la incitarea la ură și violență împotriva grupurilor discriminate așa cum sunt identificate, și nicidecum pe criteriul apartenenței la un partid politic. În felul în care e formulat acum, articolul de lege deturbează de fapt sensul și spiritul deciziei cadru europene

de combatere a antisemitismului și rasismului și oferă o armă politicienilor, ce poate fi îndreptată oricând, și foarte ușor, împotriva dreptului la libera exprimare și a libertății presei. Prin urmare, considerăm imperios necesară găsirea unei soluții legislative de anulare de îndată a efectelor nefaste pe care forma actuală a proiectului de lege le poate produce. Cu o Justiție deja șubrezită, România nu își poate permite să intimideze și să descurajeze jurnalismul critic, punând în mâinile reprezentanților clasei politice încă un instrument de control, prin lege, al presei și de reprimare a oricărei opinii critice la adresa sa.

- Fundația Freedom House România
- Societatea Timișoara
- Grupul pentru Dialog Social
- Geeks for Democracy
- Asociația Ziaristilor Independenți România AZIR/AEJ – Secția Română a Asociației Europene a Jurnaliștilor
- Progress Foundation
- Sindicatul Unit al Salariaților – Radio România

Premiile Senatului și nominalizările pentru premiile Galei UNITER 2022

Conform statutului Uniunii Teatrelor din România, Senatul UNITER – Consiliul Director acordă în cadrul Galei Premiilor UNITER, Premiul de Excelență, Premiile pentru Întreaga Activitate și Premiile Speciale. Pe baza propunerilor primite din partea teatrelor și a propunerilor membrilor Senatului UNITER, în ședința din data de 14 martie 2022, Senatul a acordat următoarele premii:

- Premiul de Excelență: Ion Caraculacu – In memoriam
- Premiul pentru întreaga activitate actriță: Dana Dogaru
- Premiul pentru întreaga activitate actor: Virgil Ogășanu
- Premiul pentru întreaga activitate regie: Andrei Belgrader – In memoriam
- Premiul pentru întreaga activitate scenografie: Adriana Grand
- Premiul pentru întreaga activitate critică și istorie teatrală: nu se acordă

PREMII SPECIALE

- Premiul pentru valoarea proiectului original Hektomeron inițiat de Vlad Drăgulescu la Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova
- Premiul pentru dezvoltarea spectacolului de muzical în România: Răzvan Mazilu
- Premiul pentru creativitatea video design-ului și mapping-ului în spectacolul *Plugarul și Moartea*, dramatizarea și regia Silviu Purcărete, de la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” Iași; Andrei Cozlac
- Premiul pentru rolul educativ al proiectului de teatru și muzică Clasic e fantastic – copilăria marilor muzicieni
- Premiul pentru susținerea constantă a tinerilor regizori prin proiectul Comedia ține la TINERI de la Sala Nouă a Teatrului de Comedie București

NOMINALIZĂRILE PENTRU PREMIILE GALEI UNITER 2022

Pentru a XXX-a ediție a Galei Premiilor UNITER, juriul de nominalizări a fost alcătuit din criticii de teatru Alina Epîngeac, Doina Papp și Maria Zărnescu.

Spectacolele care au intrat în

© Andrei Gindac

atenția juriului sunt cele care au avut premiera în perioada 1 ianuarie – 31 decembrie 2021.

Nominalizările pentru anul teatral 2021 sunt următoarele:

Cel mai bun spectacol

- *Hoții*, scenariul dramatic după piesa lui Friedrich Schiller de Réka Dunkler și Florin Vidamski, regia Florin Vidamski, Teatrul „Tomcsa Sándor” din Odorheiu Secuiesc
- *Macbeth* de Eugène Ionesco, regia Silviu Purcărete, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj
- *Plugarul și Moartea* de Johannes von Tepl, dramatizarea și regia Silviu Purcărete, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași

Cea mai bună regie

- Balázs Benő Fehér pentru regia spectacolului *Iarba roșie* de Boris Vian, Teatrul Național din Târgu-Mureș – Compania „Tompa Miklós”
- Radu Iacoban pentru regia spectacolului *Vișelul de aur* de Ilf și Petrov, Teatrul „Maria Filotti” din Brăila
- Horia Suru pentru regia integralei *Trilogia Minelor* de Csaba Székely, Teatrul Dramaturgilor Români din București

Cea mai bună scenografie

- Cosmin Florea pentru scenografia spectacolului *Trei piese triste*, după Maurice Maeterlinck, scenariul și regia Radu Afrim, Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași

- Cristina Milea pentru scenografia spectacolului *Steaua fără nume*, adaptare după Mihail Sebastian, regia Cristian Ban, Teatrul „Maria Filotti” din Brăila
- Matej Sýkora pentru decorul spectacolului *Hoții*, scenariul dramatic după piesa lui Friedrich Schiller de Réka Dunkler și Florin Vidamski, regia Florin Vidamski, Teatrul „Tomcsa Sándor” din Odorheiu Secuiesc

Cel mai bun actor în rol principal

- Tudor Cucu Dumitrescu pentru rolul Alan Strang din spectacolul *Equus* de Peter Shaffer, direcția de scenă Victor Ioan Frunză, Teatrul „Stela Popescu” din București
- Marius Turdeanu pentru rolul Verșinin Alexandr Ignatievici din spectacolul *Trei surori* de A.P. Cehov, regia Andrei și Andreea Grosu, Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu
- Lóránd Váta pentru rolul Lopahin Iermolai Alexeevici din spectacolul *Livada de vișini* de A.P. Cehov, regia Yuri Kordonsky, Teatrul Maghiar de Stat din Cluj

Cea mai bună actriță în rol principal

- Diana Buluga pentru rolul Andreea Tomuță din spectacolul *Nu mai ține linia ocupată* de Alexandra Felseghi, regia Adina Lazăr, Teatrul Național din Cluj-Napoca
- Nicoleta Lefter pentru rolul Svetlana Allilueva din spectacolul *Aici Moscova* de Iulia Pospelova,

regia Catinca Drăgănescu, teatrul, București

- Ana Bianca Popescu pentru rolul Maria din spectacolul *Maria de Buenos Aires*, regia, coregrafia și costumele Răzvan Mazilu, Teatrelli București

Cel mai bun actor în rol secundar

- Csaba László pentru rolul Zita Szilveszter din spectacolul *Grand Hotel Pasărea Retro*, textul și regia Radu Afrim, Teatrul Național din Târgu-Mureș – Compania „Tompa Miklós”
- Bogdan Nechifor pentru rolurile din integrala *Trilogia Minelor* de Csaba Székely, regia Horia Suru, Teatrul Dramaturgilor Români, București
- Vlad Udrescu pentru rolurile din spectacolul *câine cu om. câine fără om*, texte de Lia Bugnar, Dan Coman, Simona Goșu, Maria Manolescu, Oana Pellea, Radu Tudoran și Radu Afrim, regia, video și universul sonor Radu Afrim, Teatrul Național „Marin Sorescu” din Craiova

Cea mai bună actriță în rol secundar

- Silvana Negruțiu pentru rolurile din spectacolul *Disco '89: cele 7 morți ale Mihaelei Runceanu*, textul și regia Catinca Drăgănescu, Apollo 111, București
- Gabriela Popescu pentru rolul Fraulein Schneider din spectacolul *Cabaret*, libretul de Joe Mesteroff, după piesa lui John Van

Druten și povestirile lui Christopher Isherwood, regia, coregrafia și costumele Răzvan Mazilu, Teatrul Odeon, București

- Tamara Popescu pentru rolurile din spectacolul *câine cu om. câine fără om*, texte de Lia Bugnar, Dan Coman, Simona Goșu, Maria Manolescu, Oana Pellea, Radu Tudoran și Radu Afrim, regia, video și universul sonor Radu Afrim, Teatrul Național „Marin Sorescu” Craiova

Critică teatrală

- Călin Ciobotari
- Anca Hațiegan
- Cristina Modreanu

Cel mai bun spectacol de teatru radiofonic

- *Cazul Tudor Vladimirescu*, scenariul și regia artistică Gavriil Pinte, Societatea Română de Radiodifuziune și Teatrul „Elvira Godeanu” din Târgu Jiu
- *Radio Noir. Povestiri polițiste*, dramatizarea radiofonică și regia artistică Mihnea Chelaru, Societatea Română de Radiodifuziune
- *Un secol de teatru românesc la Chișinău – Revanșa memoriei interzise*, scenariul Mariana Onceanu, adaptarea radiofonică Magda Duțu, regia artistică Petru Hadărcă, Societatea Română de Radiodifuziune

Cel mai bun spectacol de teatru TV/teleplay

- *Mantaua*, după Nikolai V. Gogol, regia Alexandru Lustig, TVR1
- *Repetiție de seară* de Csaba Kiss, regia Csaba Kiss și Daniel Șerbănică, Casa de Producție TVR
- *Ziua Z* de Ionuț Sociu, regia Bobi Pricop, Teatrul de Stat din Constanța

Debut

- Oana Jipa pentru rolul Connie din spectacolul *Efecte secundare* de Lucy Prebble, regia Vlad Bălan, unteatru, București
- Irisz Kovacs pentru regia spectacolului *8 tați* de Tina Müller, Teatrul de Stat din Constanța
- Réka Oláh și Fanny Nagy pentru scenografia spectacolului de teatru-vitrină *Pe perioadă nedeterminată*, regia Vladimir Anton, Teatrul „Tomcsa Sándor” din Odorheiu Secuiesc. **SDC**

Jurnal din anii molimelor (62)

ANDREI CRĂCIUN

CULEGĂTORUL DE HARFE

Continuăm Jurnalul, mai ales acum când nu s-a terminat pandemia, dar e în desfășurare războiul în Europa.

Luni, 14 martie

Evidența e aceasta: Putin n-are cum să iasă de la Kremlin decât cu picioarele înainte. A ridicat o piramidă pe hoție, minciună și crime și nimeni, absolut nimeni, nu-l poate proteja, așa cum și-a protejat el predecesorul.

Putin e monstrul ieșit din matrioșka Elțin. Și de aceea va merge până la capăt. Nu e doar psihopat, e prizonierul propriei puteri abuzive – de altfel, ca orice tiran.

Duminică, 13 martie

Recitesc *Omul revoltat* de Albert Camus și citesc *Lemnul strămb al omenirii* de Isaiah Berlin. Nu credeam că poți să (mai) citești Camus & Berlin în timpul unui război european, dar iată că pot, în ciuda tristeții și a imensei rușini de a aparține speciei om.

Sâmbătă, 12 martie

Putin e un gangster care conduce un stat terorist și asta nu se întâmplă de ieri. Iar dictatura din China nu e nici ea în măsură să ne dea speranțe cu privire la șansele libertății pe termen scurt, mediu și lung. Războiul și pandemia vin, cum am mai notat, din regimuri iliberale și nu e deloc întâmplător.

Vineri, 11 martie

Aveau bombardierii motivațional vorba lor: „Aruncați-mă lupilor și mă voi întoarce conducând haita”. Așa ar trebui procedat și cu Putină: deservit lupilor. Scăpăm de două rele: el însuși & vorba bombardierească.

Joi, 10 martie

Rezumatul meciului de aseară: Mbappé s-ar putea să fie, Benzema deja e de zece ani.

Miercuri, 9 martie

Să nu uităm când mai cântăm la democrație (care are și ea lunga ei listă de neajunsuri – totuși îndurabile)

aceste două exemple recente: dictatura din China a făcut posibilă izbucnirea pandemiei. Iar dictatura din Rusia a generat un război european, care poate deveni oricând mondial, nuclear și, astfel, final. Să nu uităm, deci, vina Partidului Comunist Chinez și a conducătorului totalitar al Rusiei, decuplat de mult de la realitate. Apoi vor veni, desigur, și celelalte păcate ale sapienșilor (lăcomia, ca de obicei, prima) ca să ne arate cum am ajuns noi astăzi aici, în ceasul al doisprezecelea fără câteva minute.

Marti, 8 martie

Ideea conform căreia Rusia este o lume în sine este atractivă, mai ales că este, din câte putem înțelege chiar și noi, profanii & străinii, și adevărată. Iar legile de funcționare ale acestui univers rămân în mare măsură neînțelese dincolo de el.

De exemplu, în restul lumii care nu e Rusia se guvernează îndeobște (mai puțin în dictaturi

și cleptocrații) pentru ca guvernaților să le fie mai bine. În Rusia, cu ne semnificative excepții, de sute de ani s-a guvernat pentru ca guvernaților să le fie mai rău. De la mușcii care, la fel ca pământurile, erau pur și simplu, *de facto*, proprietatea țarului (de unde să vină, deci, prețul pe viața omului?; logica acestui tip de putere e că viața omului nu înseamnă nimic, doar puterea însăși contează), trecând prin tragedia comunistă, Rusia a continuat să rămână același mister aureolat de paranoia și mesianism.

Putin nu este decât cel mai recent nume de tiran care ia prizonier marele popor rus, care periodic se eliberează doar pentru a cădea în capcana următorului tiran.

Șarlatania în cazul lent-colonelului kaghebișt este totală, la fel ca în războiul (o groaznică invazie barbară) pe care l-a pornit în Ucraina. Prezentându-se drept erou și eliberator, Putin nu este

decât înrobitorul poporului său. Așa se întâmplă când minciuna ia locul adevărului. Și după zeci de ani la putere, acesta e destinul comun al conducătorilor ruși.

Schimbarea profundă (deși improbabilă) a Rusiei, după eliberarea de terorismul de stat condus de la Kremlin (căci neîndoielnic rușii vor pierde războiul acesta), rămâne cheia pentru pace în Europa, fiindcă și europenii, și rușii greșesc undeva, și anume când nu vor să înțeleagă că Europa nu poate prospera în pace fără Rusia, dar nici Rusia nu poate fără Europa.

Luni, 7 martie

Dacă Stalin și Hitler s-ar fi împreunat și ar fi avut împreună un urmaș, atunci acela ar fi fost (sau poate chiar este) Putin. **SDC**

Eliade și Iorga. Orgolii paralele (II)

Răfuiala cu Iorga din anii 1926-1927 e un punct de inflexiune în biografia lui Eliade și în jurul lui pivotează un număr de angoase și ambiții definitorii pentru el.

CĂTĂLIN PAVEL

CÂTEVA PÂNZE SUS

Pe lângă articolele menționate din „Cuvântul”, un alt moment-cheie este recenzia prin care, în „Revista universitară”, Eliade desființează, în martie 1926, *Essai de synthèse de l'histoire de l'humanité*. Primul ei volum e considerat acolo drept nimic mai mult decât un sondaj epidermic și dezarticulat în istoria antichității, lăsând o „lamentabilă impresie că [Iorga] nu cunoaște o bună parte din cărțile ce le citează. [...] Și apoi, dacă lucrările pe care le citează – fără a le fi citit – ar fi într-adevăr cele mai recente și cele mai bune”. Cele mai recente sigur nu erau. Liviu Bordaș a observat că și Iorga și, apoi, D.M. Pippidi disprețuiau moda bibliografiilor „la zi” și, de altfel, pentru nouă sinteză pe care o începuse în 1940, Iorga continua să folosească, în cea mai mare

parte, aceleași materiale pe care le criticase Eliade cândva ca inactuale. (Ca o curiozitate, îmi dau seama că acum 15 ani publicam în „Studii clasice” o recenzie a unui volum britanic dedicat artei romane, în care protestam – dar oare din motivele corecte? – împotriva faptului că autorul cita exclusiv lucrări foarte recente. Cer iertare cititorului că am adus numele meu în discuție.)

Din nou: oare nu dăm o importanță prea mare unei recenzii scrise de Eliade la doar 19 ani?! Nu, dovadă că Iorga însuși a dat importanță acestei recenzii, răspunzându-i instantaneu în „Neamul românesc”

din aprilie 1926: unii studenți, se plânge el, „terfelesc operele profesorilor lor”... Remarcabil e că indignarea lui Iorga se vede încă – uneori menținerea unei răni deschise este un stil de viață – și în autobiografia lui, *O viață de om, așa cum a fost*: „La noi, un băiețuș, cu falsul misticism care înlocuiește religiile definite și idealurile umane folositoare, își bătea joc într-o revistă studențească de *Sinteza* sa. Simplul fapt că nici aici, și nici în „Neamul românesc”, Iorga nu-i face lui Eliade favoarea de a-i spune pe nume arată cât de vie era insulta. Ce-i drept, vina nu era chiar în totalitate a lui Eliade: pe Iorga îl ustura că acel prim volum al său din *Essai de synthèse*... nu fusese recenzat – incredibil, totuși! – de nimeni altcineva în limba română.

La această recenzie Eliade va reveni pe larg în memorii, considerând-o, fără să ne convingă prea tare că se căiește, „plină de teribilisme juvenile”. Argumentează acolo, mai mult sau mai puțin subtil, că de fapt

dezamăgirea pe care o exprimase trebuie doar să ne dea dimensiunea admirației lui frenetice, „fără margini, față de genialul polihistor”. Așadar, „criticase violent și mă rupsesem definitiv de [...] omul pe care mi-l alesesem de model. [...] Tocmai pe acest uriaș în umbra căruia jinduisem să cresc îl jignisem adânc”. Dar să-l înțelegem și pe el, ne șoptește Eliade: el așteptase acolo esența gândirii istorice a lui Iorga, dar găsisse „aceeași proză repezită și descusută” și resimțise furea celui „care descoperă că zeul adolescenței lui se face vinovat de lipsuri și slăbiciuni omenești”.

Mai credibil e Mircea Eliade când motivațiile devin deodată mai intime: „eșecul *Sintezei* lui Iorga mă lovea de altfel personal [...] *Essai de Synthèse* trebuia să-mi confirme strălucitor credința mea în posibilitatea unui nou tip de Pico della Mirandola. Celor care ar fi criticat diversitatea preocupărilor mele, le-aș fi putut răspunde: Dar iată rezultatul unei asemenea diversități, iată

Sinteza la care a ajuns Iorga!”. Pentru ca abia când trage concluziile să atingă maximul de tragism – redevenind însă, din aceeași mișcare, repede de sine iertător (pentru că, adică, de vină e planul misterios al sorții): „e probabil ceva în destinul meu care mă împinge să jignesc, fără să vreau, tocmai oamenii pe care îi admir și îi iubesc cel mai mult”, spune cel care era, în fond, un fel de ego paralel, plutarhian, al lui Iorga.

În autobiografia lui, Iorga încheie povestea afrontului suferit din partea lui Eliade cu o mărturisire suverană de magnanimitate: „tânărului [se știe, aflat în India] i-am continuat bursa în valută forte pe vremea când eram ministru”. Întregul episod – recenzia și recepția ei de către Iorga – descrie, e limpede, două orgolii colosale. Sigur că lui Eliade și Iorga nu le poți cere să fie nesiguri pe valoarea lor. Dar orgoliul e mult mai bine folosit ca să-ți extragi din el puterea de a lucra mai departe, decât ca să îndepartezi oamenii.

Iorga va continua totuși să-l citească pe Eliade și chiar va scrie laudativ despre unele contribuții ale lui – într-un text publicat însă prea târziu pentru reconciliere, abia după asasinarea lui în 1940. **SDC**

Incidentul Dostoievski

În vreme de război în Europa, la doi pași de noi, nu poți să nu scrii despre război, nu poți să nu te gândești la război. Nu poți să nu încerci să faci ceva, fie și un gest simbolic, care să conteze.

Dar nu orice gest contează – sau nu așa cum te-ai aștepta. Recent a făcut vâlvă în presă o informație conform căreia Universitatea Milano-Bicocca ar fi anulat un curs despre Fiodor Dostoievski. Conform conducerii universității, intenția nu era aceea de a-l cenzura pe Dostoievski – deși cum altfel ai putea judeca o asemenea decizie? –, ci de a „nu stârni controverse” într-un moment sensibil, adică de a sufla în iaurt. Doar că tocmai această decizie a stârnit valuri de controverse în toată Europa. Cum să-l „anulezi” pe Dostoievski? Pentru că e un autor rus, iar Rusia a invadat Ucraina? Și atunci cine urmează? Poate Tolstoi, Cehov, Bulgakov... ba nu, că el era ucrainean – în fine, mulți alții.

Isaak Babel. Aleksandr Pușkin. Ilf și Petrov. Oare și baletul rusesc? Și Ceaikovski? Oricum, pare-se că ăștia cu cuvintele, scriitorii, ăștia neapărat.

Între timp, datorită controverselor declanșate de încercarea de a nu declanșa controverse, universitatea milaneză și-a anulat decizia de a-l anula pe Dostoievski. Gestul însă merită reținut. În impresionantul său volum *Epoca postbelică. O istorie a Europei de după 1945*, Tony Judt prezintă în primele pagini reglările de conturi de după încheierea celui de al Doilea Război Mondial și maniera în care au fost pedepsiți cei găsiți vinovați de crime de război sau colaboraționism. El remarcă faptul că „cei mai afectați au fost scriitorii și jurnaliștii, fiindcă lăsaseră în urmă dovezi scrise ale simpatiiilor din timpul războiului... În schimb, oamenii de afaceri și înalții oficiali care profitaseră de pe urma ocupației nu au avut

prea mult de suferit, cel puțin nu în Europa de Vest”. Judt pomeneste cazul scriitorului Robert Brasillach, condamnat și executat în 1945 pentru colaboraționism – într-un proces condus de un judecător activ și în epoca anterioară, a guvernului de la Vichy, pe care desigur că nu l-a judecat nimeni. În schimb, șefii ai poliției franceze vinovați de deportarea evreilor din țară în lagărele de exterminare germane au scăpat nejudecați decenii în șir.

În cazul de la care am pornit, lucrurile sunt mai confuze. Brasillach și alții asemenea lui (printre care și Ezra Pound, cel ținut câteva săptămâni de armata americană într-o cușcă în aer liber) au plătit, într-un fel sau altul, un preț poate prea mare, dar pentru un delict personal evident și imediat. Un delict intelectual, pentru care și-au asumat implicit responsabilitatea. Dostoievski însă n-a susținut nici războiul din Ucraina și

nici regimul Putin. Doar că este, adică era rus, pravoslavnic și naționalist, chiar dacă în urmă cu un secol și jumătate.

Gestul conducerii de la universitatea milaneză arată cât de înrădăcinată e pornirea oamenilor de a controla și îngreuna cultura. Într-un fel, gestul e măgulitor, așa cum sunt toate actele de cenzură, omagiu pervers adus unor opere ce par să amenințe unitatea de monolit a unei lumi presupuse a fi libere – căci libere se declară de fapt toate structurile cu porniri totalitare, fie ele state sau organizații de toată mâna. Ne place să interzicem și găsim o încântare viscerală în descoperirea unor pretexte pentru asta. *Cancel culture* nu e o invenție americană recentă și nu ține doar de nemulțumirile unor minorități: e un resort ascuns în fiecare grupuleț, oricât de „luminat”, care se consideră deținătorul adevărului și dreptății. N-o să dispară niciodată.

RADU PAVEL GHEO
ROMÂNII E DEȘTEPTI

Oameni dispuși să ardă cărți în numele unui bine proaspăt descoperit se vor găsi mereu.

E drept, incidentul Dostoievski de zilele trecute a fost unul minor, iar reacțiile prompte au restabilit ceea ce pare a fi normalitatea unei societăți libere. Dar pornirea există, se simte la nivel global și, cum s-a văzut deja, se propagă rapid chiar și în lumea pe care ne-am obișnuit s-o numim liberă. Să concepi un text incendiar poate fi mai riscant (și, cu siguranță, mai puțin profitabil) decât să inventezi o bombă incendiară. Și, oricum, scriitorii sunt mai ușor de cenzurat – mai ales dacă au murit. Iar dacă n-au murit, la nevoie se găsesc soluții. **SDC**

Dilema Occidentului

Și-a pierdut Putin mințile? Nu cred. Are prea multă experiență politică, a văzut destule la viața lui, iar prezența în rândurile KGB l-a călit suficient pentru a-l mai impresiona ceva.

FLORIN GHEȚU
VAGONUL CU VORBE

Însă, în mod cert, Putin n-a anticipat că războiul din Ucraina va dura cu săptămânile și nici faptul că rezistența pe care o va întâmpina armata rusă va fi atât de mare. În definitiv, Rusia n-a cucerit definitiv nici un oraș mare, doar a distrus prin bombardament vreo câteva. Și a semănat teroare. Războiul e în toi și e greu de spus cum vor evolua ostilitățile.

Există ceva optimism în privința negocierilor între părți, dar e încă devreme pentru veștile bune. Mai degrabă, ceea ce vedem vânturat prin presă sunt dorințe sau opinii ale uneia dintre părți. Deocamdată, armistițiul e departe, încă vorbesc armele. Putin n-a reperat vreo victorie majoră pentru a-și readuce trupele acasă. Nu are încă vreun motiv pentru a decide încetarea ostilităților. A ridicat prea mult miza și nu este omul care să accepte compromisul.

Întrebarea este dacă instituțiile internaționale, NATO în primul rând, fac tot ce se putea face în criza ruso-ucraineană. Vedem sancțiuni severe din punct de vedere economic impuse Moscovei, vedem o Rusie înlăturată din toate forurile democratice ale lumii, dar tot nu pare suficient. Economia rusă primește lovitură după lovitură, dar e nevoie de timp pentru a vedea efectele izolării.

Putin își continuă marșul către Kiev, iar scopul său pare să fie distrugerea Ucrainei.

Imaginile pe care le vedem zilnic la televizor sunt cumplite. Sunt omorâți oameni în timp ce stau la coadă la pâine, s-a bombardat o

maternitate, apoi un teatru în care erau adăpostiți peste o mie de oameni. Sute de mii de ucraineni rămași fără hrană, apă și căldură sunt prinși ca într-o capcană în estul Ucrainei și nu sunt lăsați să plece din orașele bombardate de armata rusă.

Peste două milioane și jumătate de refugiați au părăsit deja țara. E prea mult, dar Putin nu dă semne că s-ar opri. Au apărut deja unele opinii că NATO ar trebui să acționeze și să pună capăt agresiunii ruse. Dar cum să o facă? Printr-o intervenție militară? Logic ar fi un răspuns ferm și dur din partea Occidentului. Putin ar

merita să primească acum pedeapsa, dar problema e dacă nu cumva Moscova chiar asta urmărește, o escaladare a conflictului.

În ultimele zile, oficiali americani și europeni au calificat acțiunile armatei ruse drept crime de război. Zelenski cere insistent NATO să creeze deasupra Ucrainei „no-fly zone”. Dar nu înseamnă cumva acest lucru escaladarea conflictului și intrarea într-o fază extrem de periculoasă? Raportul de forțe dintre armata Rusiei și cea a aliaților e net în favoarea NATO. Însă deplasarea conflictului către Europa este catalogată de mulți analiști drept o mare eroare, cu consecințe incalculabile.

Nu cred că Putin și-a pierdut rațiunea. E conștient că trage în civili, că ocupă centrale nucleare și că

provoacă atâta suferință. Dar nici nu cred că va da înapoi, pentru că dictatorii cred că au întotdeauna dreptate și că vor învinge. Dacă va fi nevoie, îi va sacrifica pe cei din jurul său, așa cum vedem că deja se întâmplă. Sunt oameni cheie din eșalonul puterii ruse care fie ajung în arest, fie dispar peste noapte din prima linie.

Putin a ajuns dictatorul pe care îl urăște planeta întreaga, dar posibil să îi placă asta. A ajuns în centrul atenției, simte în sfârșit că el face istoria și că totul se învârtă în jurul său.

NATO nu va interveni în Ucraina dacă nu va exista vreo provocare din partea Rusiei. Posibil ca și Rusia să înțeleagă amenințarea, iar de aici grija Moscovei să nu atingă măcar un centimetru din teritoriul vreunui stat NATO. Nu văd cum Putin ar deschide un nou front, în condițiile în care războiul din Ucraina nu merge potrivit planurilor Kremlinului.

Partea proastă e că Rusia nu se va opri din a comite crime de război. Occidentul va susține Ucraina, trimițând tot felul de ajutoare, inclusiv arme, dar nu se va implica militar. Prețul neimplicării directe a NATO este distrugerea Ucrainei. E un preț scump, o povară uriașă pe umerii statelor civilizate. **SDC**

” Există ceva optimism în privința negocierilor între părți, dar e încă devreme pentru veștile bune. Mai degrabă, ceea ce vedem vânturat prin presă sunt dorințe sau opinii ale uneia dintre părți. Deocamdată, armistițiul e departe, încă vorbesc armele. ”

Pe muchie de cuțit

DUMITRU UNGUREANU

ROCKIN' BY MYSELF

Când armele vorbesc, muzele tac. Și invers.

Dictonul provenit de la străbunii noștri latini nu pare a fi înțeles de urmașii acelor ruși care se proclamau moștenitorii Imperiului Roman, zicându-și „A Treia Romă”. (Istoria vă este cunoscută; dacă nu, căutați surse de informare serioase, nu făcături patriotarde.) Oare sunt popoare predestinate dispariției, după ce-au terorizat pe contemporanii lor mai civilizați, aparent dedați vicilor și leneviți de traiul comod adus de-o bogăție nemeritată? Mi se pare că aici am ajuns, într-un punct nevralgic, prin care omenirea a mai trecut. Nu s-ar putea spune însă că rușii n-au beneficiat de binefaceri și bunăstare, deși mai degrabă prin reprezentanți. Ca să citez o replică dintr-o comedie a lui Eldar Riazanov din 1977:

„Nu știam că trăim bine, dacă n-am fi aflat asta din statistici”. Iar dacă ironia putea fi înțeleasă corect acum aproape o jumătate de secol, probabil că și alegerile dictatorului actual sunt pricepute de majoritatea poporului rus așa cum le vede lumea liberă. Frica însă...

Mulți intelectuali europeni cu opinii ascultate de „factori decizionali”, ori numai lucrători neplătiți pe ogorul Metaverse încă se întrebă asupra „misterului” ce planează asupra „sufletului rus”, în general, și al lui Putin, în particular. Răspunsul este dat deja, chiar de un rus: Dostoievski. N-am evidența celor care au făcut referire la două romane scrise acum aproape 150 de ani: *Demonii* și *Frații Karamazov*. Diagnosticul pus de acel om nefericit, în sufletul căruia se războiau un artist și-un demon, este valabil și azi. Cine n-a priceput în zilele

astea care este treaba cu rușii, se poate lămuri, cred, la citirea acestor cărți, nu mici, nici simple.

Evitam să abordez și eu subiectul, să nu vă plictisesc cu asemenea banalități, dacă nu m-ar fi stârnit cântecul lui Sting din 1985, *Russians*, reluat acum pe un ton de neascunsă durere și dezamăgire. Isteria despre care vorbea interpretul în piesa a treia de pe primul său album solo, scos după destrămarea trupei Police, în care avusese rolul principal (este ironic și simbolic destinul blondului englez strămutat la New York!), e resuscitată în prezent de un alt blond, de aceeași vârstă, însă rus. Atunci, disputa dintre soviete și țările vestice se încinsese pe motiv de escaladare a „războiului rece” până la treapta de „război al stelelor”, în care „jucăria mortală a lui Oppenheimer” era folosită ca

argument ultim și definitiv. Sting, la fel ca mulți oameni de bună credință din Occident (masă de manevră, cu sau fără vrerea lor, a propagandei pacifiste estice), era convins că ambele părți greșesc, iar posibilitatea distrugerii reciproce putea fi înlăturată dacă se ținea cont de un adevăr simplu:

*„We share the same biology
Regardless of ideology
What might save us,
me and you
Is if the Russians love their
children too”.*

Prezența conjuncției condiționale „if” (= dacă) în versul final al primei și ultimei strofe pare să anuleze nădejdea exprimată în celelalte două, unde versul e scris astfel:

*„I hope the Russians love their
children too”.*

Speranța lui Sting a murit în 24

februarie 2022 (dată ale cărei cifre adunate după nu știu ce formulă cabalistică dau fix aceeași sumă furnizată de operația identică aplicată datelor de început ale precedentelor războaie mondiale). Sting a renunțat să-și promoveze noul și confortabilul album *The Bridge* (2021, A&M/ Polydor), preferând să repete întrebarea de acum 37 de ani: își iubesc rușii copiii? Nu știu dacă el a găsit răspunsul corect. Dar noi ne putem întoarce tot la Dostoievski: frații Karamazov se pândeau reciproc și erau „iubiți” de tatăl lor cu cuțitul la brâu! Cum au sfârșit, se știe...

Sting n-a uitat. Dar Putin? **SDC**

ORAȘUL CU FETE SĂRACE
8 MARTIE // ORA 20:00
LIVE STREAM

PRIMUL TEATRU NAȚIONAL DIN ROMÂNIA
FONDAT ÎN ANUL 1840

STAGIUNEA 181 (2021-2022)

TEATRUL NAȚIONAL IAȘI

SPECTACOLELE LUNII MARTIE

MĂRTI, 1 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU CEVA CU TĂIȚEI	VINERI, 18 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB SĂMBĂTĂ, 19 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB DUMINICĂ, 20 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB MASAJ
JOI, 3 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU MEMORIA APEI	LUNI, 21 MARTIE // 19:00 // SALA MARE DOMNUL VULPE
VINERI, 4 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU SPUNE CEVA, FRATE!	MĂRTI, 22 MARTIE // 19:00 // SALA MARE OPT FEMEI
SĂMBĂTĂ, 5 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB DUMINICĂ, 6 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB ORAȘUL CU FETE SĂRACE	JOI, 24 MARTIE // 19:00 // SALA MARE PLUGARUL ȘI MOARTEA
LUNI, 7 MARTIE // 19:00 // SALA MARE DOMNUL VULPE	VINERI, 25 MARTIE // 19:30 // SALA TEATRU LA CUB SĂMBĂTĂ, 26 MARTIE // 19:30 // SALA TEATRU LA CUB MASAJ
MĂRTI, 8 MARTIE // 19:00 // SALA MARE CHIRIȚA ÎN PROVINȚIE	SĂMBĂTĂ, 26 MARTIE // 19:00 // SALA MARE HAMLET ÎN SOS PICANT (TEATRU NAȚIONAL CHIȘNĂU)
MĂRTI, 8 MARTIE // 20:00 // LIVE STREAM ORAȘUL CU FETE SĂRACE	DUMINICĂ, 27 MARTIE // 19:00 // SALA MARE ISTORIA COMUNISMULUI POVESTITĂ PENTRU BOLNAVII MINTAL (TEATRU NAȚIONAL CHIȘNĂU)
JOI, 10 MARTIE // 19:00 // SALA MARE VINERI, 11 MARTIE // 19:00 // SALA MARE GAȚELE	DUMINICĂ, 27 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU NĂPASTA (...ȘI ERA PĂDUREA SINGURĂ...)
SĂMBĂTĂ, 12 MARTIE // 19:00 // SALA MARE UNCHIUL VĂNEA	LUNI, 28 MARTIE // 18:00 // SALA STUDIO TEOFIL VĂLCU SINDROMUL QUIJOTE
DUMINICĂ, 13 MARTIE // 19:00 // SALA MARE DOMNUL VULPE	MĂRTI, 29 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB TREI PIESE TRISTE
JOI, 17 MARTIE // 19:30 // SALA UZINA CU TEATRU GABRIEL	JOI, 31 MARTIE // 19:00 // SALA TEATRU LA CUB LIBERTATE LA BREMEN

BILETE ONLINE

www.teatrunationaliasi.ro | www.entertix.ro | www.myticket.ro

facebook.com/TNIASI | teatrunationaliasi

STING

THE BRIDGE

Ce facem cu online-ul?

Pandemia cu noul coronavirus și reglementările sanitare menite să-i oprească circulația și să ne salveze viețile au pus în dificultate artele vii. Definite fundamental prin relația directă, stabilită în același spațiu și în același timp cu publicul, artele spectacolului au retrăit din 2020 încoace situații cu care se mai întâlniseră de-a lungul istoriei, când molimele au dat bătăi de cap comunităților umane.

Teatrele erau întotdeauna printre primele care trăgeau obloanele, companiile de gen refugiindu-se în localități de mai mică dimensiune, diminuându-și activitatea ori desființându-se de-a dreptul. În primăvara de acum doi ani, instituțiile scenice s-au repliat rapid și au strămutat în mediul virtual ceea ce nu mai puteau face live. N-a fost ușor, refugiarea a necesitat creativitate, timp, finanțe, dar s-a concretizat în inițiative ingenioase, iar streamingul online a devenit alternativă cvasi-generalizată. Cel puțin în România, nu existau platforme de gen, nici înregistrări video la standarde suficiente de bune și, evident, nici producții realizate din start pentru o asemenea distribuție.

VERSIUNI ONLINE ALE UNOR TITLURI PREPANDEMICE

Căci nu orice construct spectacular se pretează livrării online. Întreaga echipă, realizatori și tehnicieni, s-a reorganizat, și-a schimbat rutinele clasice și le-a îmbrățișat pe cele noi. Actorii, ca partea cea mai vizibilă, în primul rând. Unii aveau experiență de film; erau bine în fața camerei, însă alții au trebuit să învețe din mers. Dinamica teatrală e diferită de cea cinematografică, tehnicile sunt puțin altele.

Printre cele dintâi instituții de profil de la noi care s-au refugiat în virtual au fost Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu dintre cele de stat, Unteatru din București, din categoria celor independente. Unele, cu subtitrare în engleză, pentru accesibilizarea plurilingvistică.

La Sibiu, Scena digitală a propus o ofertă remarcabilă. Naționalul

OLTIȚA CÎNTEC DATUL ÎN SPECTACOL

a intuit rapid nevoia de teatru a publicului, noua nișă deschisă și s-a repliat îndrăzneț, propunând versiuni online ale unor titluri prepandemice, dar și producând spectacole care se pretează perfect unei asemenea difuzării.

Când pandemia ne-a lovit în rutinele înrădăcinate ale teatrului, impunând reguli de distanțare spațială, Unteatru a fost chiar primul care a trecut în online. Au transmis live în sistem *pay-per-view* din sala lor chiar în stagiunea în care aniversau zece ani de când micul teatru funcționează fără întreruperi, demonstrând suplețe antreprenorială. Când a devenit evident că noul coronavirus ne va încurca planurile o vreme, Unteatru a activat o platformă – Cinematic. A fost disponibilă 24/7 în sistem VoD (Video-on-Demand) printr-un parteneriat *pro bono* cu o agenție de publicitate din Capitală. Proiectul lor digital a fost foarte dinamic, spectacolele din repertoriu adăugându-li-se premierele realizate.

CUM NIMIC NU E PERFECT, ARE ȘI DEZAVANTAJE

Și unele festivaluri au gândit ediții online, altele, în perioade ceva mai relaxate pandemic, s-au lansat în formula hibrid, combinând, în limitele normelor sanitare, live-ul și online-ul.

Deși distanțează și interpune ecranul între artist și privitor, un avantaj incontestabil al online-ului provine tocmai din faptul că învinge distanțele fizice. Că e accesibil într-un interval de timp flexibil. Că economisești timp, eliminând deplasarea către incinta teatrală. Că spectacolul e vizionabil din confortul domiciliului.

Cum nimic nu e perfect, are și dezavantaje: nu mai e o ieșire, o

formă de socializare elevate, exclude reacția umană vie. Fără să fie un atu sau un prejudiciu, streamingul a transformat înțelesul noțiunii de *liveness*. Live-ul clasic a fost completat de live streaming, diferit de streamingul care apelează la o înregistrare video prealabilă.

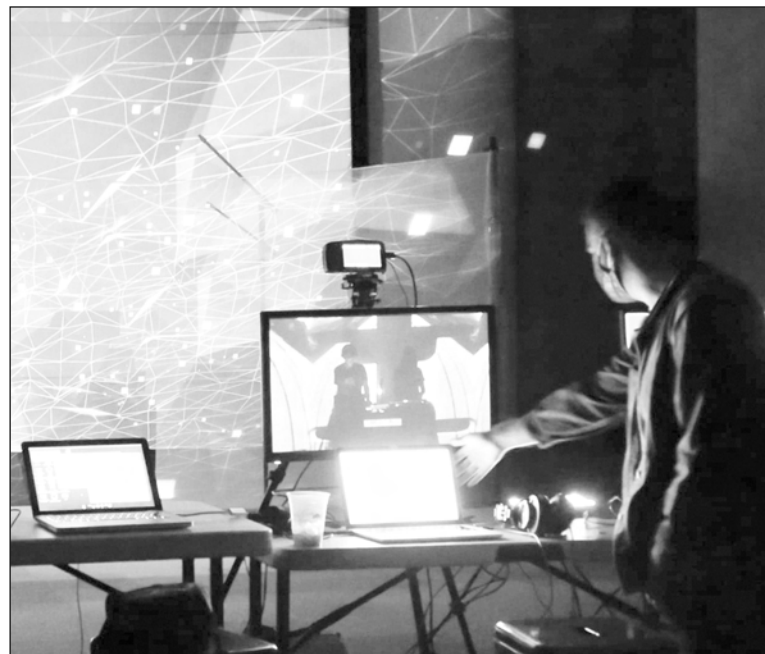
O INTENȚIE DE A CONSTITUI PLATFORME CARE SĂ SE SPECIALIZEZE PE STREAMING TEATRAL

În faza de debut, entuziasmul în fața noii forme de întâlnire cu artiștii a fost generalizat. Eram cu toții în lockdown, aveam răgaz și curiozitate să urmărim producții realizate de teatre iconice, unde am fi ajuns cu greutate și costuri pe care nu toți ni le permitem. Treptat, după ce am înghițit cât de mult am putut din ce ni se oferea, am atins pragurile saturației, iar interesul a pălit gradual. Am devenit mai selectivi, privind doar ceea ce ni se părea cu adevărat important.

Noua formă de agregare culturală va avea și viitor, oare? Practicată de unele așezăminte occidentale încă înainte de pandemie, ea însemna o transmisiune în cinematografe partenere din lume. Se făcea în momentul în care o nouă producție se apropia de epuizare ca interes al spectatorilor. Era/ este o formă de lărgire a publicurilor potențiale. Unele teatre o vor continua neîndoindu-se, ca modalitate de extindere a adresabilității. Scena digitală a TNRS propune și acum o agendă atrăgătoare, lunar, câte un titlu din repertoriul propriu și câte unul din cele prezentate în programul Festivalului Internațional de Teatru Sibiu.

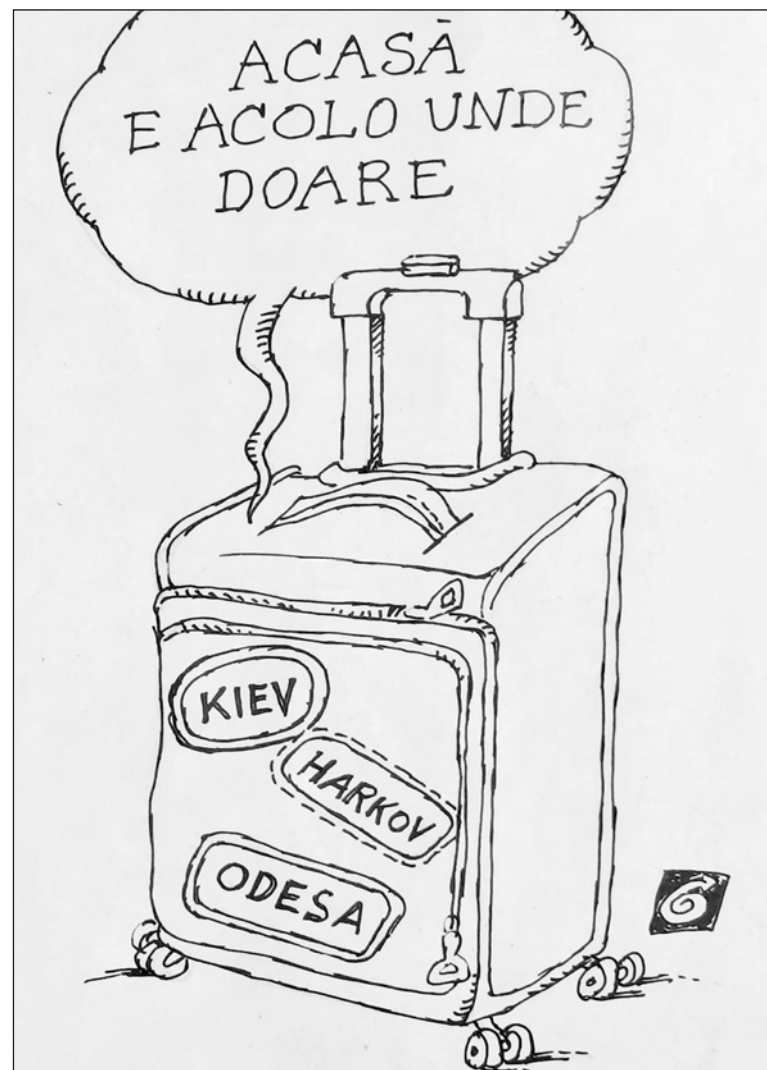
O întrebare care nu-mi dă pace se referă la vreo intenție serioasă de a constitui platforme, una sau mai multe, care să se specializeze pe streaming teatral. Așa cum există platforme foarte profitabile pentru distribuția de filme. Platforme dedicate care să țină pasul mai rapid decât o pot face teatrele cu trendurile tehnice și tehnologice, care să ofere acest serviciu așezămintelor dornice să transmită, pe modelul antepandemic deja menționat, producțiile deja epuizate la sediu.

Vom vedea! **SDC**

ION BARBU

PINACOTECA DIN PETRILA

INTERVIU CU ARTISTUL MIHAI TARAȘI

„Consider că arta nu trebuie supusă unui proces de evaluare”

Cu crezul „Arta este grea”, Mihai Tarași este unul dintre artiștii ieșeni discreți, dar cu o prezență constantă în spațiul artistic. A absolvit Facultatea de Muzică și Arte Plastice din cadrul Conservatorului „George Enescu” din Iași, iar astăzi este conferențiar

universitar doctor la Facultatea de Arte Plastice, Decorative și Design, Universitatea de Arte „George Enescu” din Iași. Cu ocazia expoziției Danae – o poveste pictată la ArtEast Gallery, scriitorul Dan Lungu a intrat în dialog cu Mihai Tarași.

DANLUNGU

Chiar de la prima întrebare aș vrea să-mi lămuresc un lucru: de unde vi se trage faima de „ultimul Fluxus”? Ce a însemnat Fluxus pentru dvs.?

Nu este vorba de faimă. Un prieten foarte drag mi-a spus la un moment dat (acum vreo 10-15 ani) – discutăm despre artă – ceva de genul: „Tu ești ultimul Fluxus în viață”. Nici acum nu știu dacă a spus-o în glumă, ironic sau dacă se referea la preocupările mele pentru muzică, la felul în care înțeleg echivalența dintre categorii artistice, forme artistice, genuri artistice, medii de expresie, tehnici etc., sau la puternica afecțiune pe care o am, din copilărie, pentru mișcările artistice de la mijlocul secolului XX. Nici nu vreau să știu, dar m-a încântat eticheta; mai ales datorită sentimentului nostalgic pe care l-a declanșat în mine, unul legat de tinerețe. Eu încerc să trăiesc în prezent – nu-mi contabilizez viața și nici nu trăiesc din amintiri sau din proiecte de viitor –, dar cred că este normal ca astfel de legături (declicuri) proustiene cu perioada „copilăriei” să se manifeste ca un contact pozitiv cu trecutul.

În adolescență, Fluxus a fost o experiență afectivă și foarte intimă, declanșată de interesul meu pentru muzică. În perioada aia a însemnat, în primul rând, o legătură cu evoluția culturală tinerească a lumii occidentale și cu personajele care marcau această evoluție. Bineînțeles că atunci nu înțelegeam foarte bine – și nu în termeniiăștia –, dar, indiferent de felul confuz în care am luat eu contact (întâmplător) cu gândirea Fluxus, era ceva nou și interesant,

era la modă, avea legătură cu grupul Beatles.

Altfel spus, Fluxus a fost un fel de portal care mi-a facilitat accesul – prin intermediul unei atitudini artistice – la o altă lume culturală decât cea în care trăiam; ea exista undeva, dar nu era la îndemână. Lumea respectivă s-a dovedit a fi, pentru mine, o lume deschisă – mai mult decât manifestul, practicile sau grupul în sine – în sensul în care includea și alte producții artistice ce definesc trendul cultural occidental al perioadei. Acolo am găsit bluesul, jazzul, libertatea improvizăției, logica muzicală a *event score*-ului, o gândire artistică și socială generoasă, muzica minimalistă a lui Terry Riley sau cea a lui La Monte Young și inclusiv personaje neagreate de Fluxus, cum este, de pildă, Karlheinz Stockhausen.

De atunci am tranzitat Fluxus de multe ori, dar, în ciuda afecțiunii foarte puternice, cred că sunt legat de el mai mult în spirit decât în literă. Atitudinea asta se înscrie într-un sens mai general în

care relația mea cu trendurile artei nu este și nu a fost niciodată una liniară și aderentă, ci una mult mai capricioasă. Sar dintr-un loc în altul fără să-mi fac probleme. Trecând peste nostalgii, mă gândesc că nu sunt chiar „ultimul Fluxus în viață” – cred că mai trăiesc și alții –, ci mai mult un fel de „călător prin Fluxus în viață”.

Care au fost cele mai complicate decizii pe care a trebuit să le luați în calitate de artist?

Cele gospodărești. De exemplu, cele legate de scoaterea lucrărilor din atelier: dacă expun, de ce să expun, unde expun etc. Cred că mai sunt și altele, pe care nu mi le amintesc.

Eu pictez și fac ceea ce fac la fel ca un cioban din vârful muntelui care cântă la fluiet pentru el (și pentru mioare), fără să se gândească la faptul că trebuie să satisfacă anumite forme sau cerințe culturale (doar că eu am parcurs o instrucție tehnică care mă ajută să fac asta). Această atitudine definește și constituie starea mea de confort. Celelalte situații ce

„Succesul înseamnă, în primul rând, să-mi pot satisface modul meu de lucru și de viață.”

completează forma instituțională a profesiei de artist reprezintă un fel de obstacole care complică lucrurile și tulbură confortul.

Probabil un impas gospodăresc mai complicat ar putea fi socotit (mai mult din exterior) și momentul din tinerețe, când am fost oarecum tentat să-mi planific cariera în funcție de trenduri culturale și să renunț la posibilitatea de a face doar ce vreau eu. Dar, sincer vorbind, a fost mai mult un gând decât o tentație și pentru mine refuzarea acestui gând nu înseamnă chiar o decizie – în sensul grav al termenului –, ci doar un fel normal de a continua să trăiesc și să lucrez în logica mea de viață (eu cred că din cauza lenei).

Cât de clară este distincția între „ce este artă” și „ce nu e artă”?

Depinde din ce perspectivă privești lucrurile. Dacă mă întrebați despre niște repere mai generale, lucrurile sunt complicate. Arta este un construct exclusiv cultural – este producție umană – cu natură subiectivă. Datorită acestui fapt, atât arta, cât și experiența ei s-au manifestat în timp ca entități foarte elastice, supuse schimbărilor de trenduri. O armată mare de oameni foarte deștepți și foarte implicați în sistematizarea fenomenului artistic încearcă de multă vreme să clarifice confuzia generată de această situație. Dincolo de eclecticismul concluziilor, efortul lor s-a constituit, în timp, ca

o formă de existență teoretică a artei, ce se manifestă, în teritoriu, ca arhivă de cunoștințe importante. Ea oferă o sumedenie de repere diferite pe care fiecare individ le poate folosi, selectiv, în funcție de interesul lui pentru o zonă artistică sau alta. Eu cred că arta este un fenomen atât de complex, încât tot ceea ce scriu sau spun ei (și nu numai ei) este, cel puțin în parte, adevărat și este prezent cumva în experiențele artistice ale cuiva. Dar asta nu rezolvă cu nimic lucrurile din perspectiva unor repere generale precise pe care să le poată folosi toată lumea la fel.

În cazul experiențelor individuale, pentru cei cu păreri mai ferme, lucrurile pot fi destul de clare. Asta înseamnă că discutăm despre artă ca experiență care se cultivă în primul rând la nivel personal. În funcție de felul în care (și cât de mult) o cultivi, ai acces la calități artistice diferite. Fiecare dintre aceste calități constituie un reper în baza căruia poți face distincție între artă și ne-artă. După părerea mea, diferențele sunt structurate pe orizontală (alternativ, nu ierarhic).

De exemplu, am prieteni, mai conservatori, pentru care arta începe odată cu Renașterea și se oprește pe la începutul secolului XX. Eu nu cred că ei au experiențe mai puțin importante – față de mine, care accept un contur mai generos al teritoriului artistic –, ci doar că poarta lor de intrare în starea de rezonanță provocată

de artă este alta. În contextul cultural de azi, putem spune că orice fel de experiență legată de artă este o experiență artistică și asta mă face să mă gândesc la o imagine a artei ce arată ca un bloc imens, în stare permanentă de construcție, cu foarte multe intrări.

Mai cred că dintotdeauna fiecare om are dreptul să facă singur aprecierea între „ce este artă” și „ce nu e artă”, chiar dacă pe parcursul existenței lui reperatele acestei distincții sunt, de cele mai multe ori, diferite și uneori pot fi destul de confuze. Depinde de vârstă, de instrucție, de apetit, de atitudini, de context cultural etc.

În ceea ce mă privește (și aici mă alătur unor autori cum este Marc Jimenez), consider că arta nu trebuie supusă unui proces de evaluare – asta este artă și asta nu este artă –, ci o experimentezi pur și simplu. Asta este, probabil, condiția ei normală (într-un fel autonomă), de situație culturală confuză axiologic ce însoțește viața oamenilor de foarte mult timp.

Cum apreciați scena artistică românească? Care sunt marile schimbări din ultimii 20 de ani, să zicem, și ce direcții noi se prefigurează?

Foarte bine. Întinereste (și se împrospătează) și acesta este un lucru foarte bun.

După părerea mea, schimbările din ultimii 20 de ani sunt legate, în primul rând, de mobilitatea indivizilor și de prezența infrastructurii de comunicare; adică de situațiile care au făcut (și fac) posibilă reluarea legăturilor cu lumea largă (cu tot ceea ce presupune acest lucru astăzi). Consider că este un lucru minunat să ai acces, în orice fel de formă (mai directă sau mai intermediată), la diversitatea culturală a lumii.

Cred că asta este „marea schimbare”. După părerea mea, este o revenire la normalitate; inclusiv faptul că fiecare poate să folosească cum crede de cuviință întâlnirile cu lumea.

Nu știu ce direcții noi se prefigurează. Datorită naturii ei culturale elastice, arta este, în orice moment, o sumă mare de posibilități diferite. Instaurarea uneia în defavoarea celorlalte este dependentă de ceea ce se întâmplă în general în societate; la noi și în lume. Îmi este greu să prevăd în ce direcție o vor lua lucrurile, dar cred că putem să ne bucurăm (sau nu) de ceea ce este acum și să așteptăm cu interes ceea ce urmează. Eu cam asta fac.

Cum vi se pare experiența de profesor? Ce vă place și ce nu?

Excelentă. Meseria de profesor îmi dă un sentiment pozitiv de continuitate normală a lucrurilor – un fel de interacțiune cu evoluția firească a vieții (succesiunea generațiilor de studenți care au reperate, atitudini și comportamente culturale diferite). În afară de asta, mai înseamnă un alt fel de activa în câmpul artistic și un alt fel de experiență artistică – mai coerente, datorită faptului că sunt condiționate de rigorile meseriei de profesor. Am să explic puțin această situație.

În atelier la mine arta este mai confuză. Cultura contemporană mi-a pus la dispoziție toate tehnicile (și mediile) și eu le folosesc cum cred de cuviință, pentru satisfacția (uneori insatisfacția) mea. În atelier fac, de obicei, doar ceea ce vreau. La școală este altfel. Ca profesor nu poți să faci abstracție de reperatele culturale oficiale și cred că este foarte bine așa – nu mi-am permis niciodată să aduc la școală credințele sau practicile mele artistice drept model care

trebuie însușit de alții. Dincolo de cerințele procesului educațional în sine, eu mă raportează la cadrul instituțional și ca la o sumă de reguli care conturează un spațiu de „artă ca viață”. Un fel de amestec de *event-score* și *work in progress* interactiv în care eu primesc indicațiile și le folosesc ca teren de interacțiune cu studenții. În sensul asta am și făcut *Explicații 1995-2018*, proiectul în care am adunat, timp de 23 ani desenele obișnuite – necosmetizate estetic – cu ajutorul cărora le explicam logic studenților, într-o formă vizuală descriptivă, materia teoretică a cursurilor. Expunerea acestor desene vorbește despre o joacă de-a disoluția normelor teoretice estetice (materia cursului) în viața obișnuită (relația cu studenții), într-o formă vizuală fără voință estetică (desenele cu funcție explicativă), dar care capătă, în termenii culturii contemporane, dimensiune și valoare estetică (artă contemporană).

Sunt puține lucruri care nu-mi plac și nici astea nu sunt legate în mod special de școală, ci mai ales de felul meu de a fi. De aceea nu vreau să vorbesc despre ele.

Ce înseamnă atelierul pentru dvs.? Cât timp petreceți în el? Când și cât este deschis prietenilor și publicului?

În varianta scurtă, înseamnă locul meu fizic de muncă. Mai larg, înseamnă un spațiu intim pe care-l car cu mine – ăla în care lucrez eu „tot timpul” – și care cred că (de)formează, puțin, percepția mea asupra lumii. Petrec în atelier cât timp pot (și fizic, și în sens larg). Pentru prietenii este deschis, tot în ambele sensuri, mai totdeauna, iar pentru public de foarte, foarte puține ori. De exemplu, interviul asta este un fel de deschidere a atelierului pentru public.

Ce înseamnă succes în artă?

Dincolo de reperatele instituționale precise (vizibilitate, faimă, VIP, bani, CV, fani), pe care nu are rost să le comentez, probabil și ideea succesului poate fi diferită în funcție de felul în care este ea înțeleasă de fiecare artist. Pentru mine, de exemplu, succesul nu poate fi doar artistic, nu depinde de stele de merit și înseamnă, în primul rând, să-mi pot satisface modul meu de lucru și de viață. Asta nu este un atac la logica socială modernă, ci doar o relație foarte intimă cu ideea de succes.

Cum vedeți rolul colecționarului în dinamica vieții artistice și

în omologarea valorilor?

Din perspectiva naturii sociale a artei, la fel de important ca al oricărei alte instituții ce activează în câmpul artistic: public, artist, curator, galerist, estetician etc. (toți cei care în gândirea lui Arthur Danto și în cea a lui George Dickie formează „lumea artei”). Ca structură socială, arta este un ogor cultural mare și complicat, ce implică multe munci diferite. Ele sunt legate organic și toate sunt la fel de importante pentru îngrijirea culturii produse de acest ogor.

Ce vă place să citiți? La ce filme vă uitați? Ce muzică ascultați?

Mai tot ce-mi iese-n cale. Pentru mine lecturile, filmele, muzica (și altfel de producții) sunt ingredientele unei ciorbe culturale groase care-mi hrănește de mult timp lăcomia și curiozitatea. Nu mi-am cultivat niciodată gustul în sensul mai elitist al judecății de gust. Preferințele pentru anumite forme artistice nu exclud, de foarte multă vreme, interesul pentru celelalte. Nici măcar faptul că am beneficiat, din plin, începând din copilărie, de multe recomandări competente – care mi-au facilitat (și ghidat) accesul la bucuria întâlnirii cu arta înaltă – nu a modificat confuzia de gust din capul meu. Cred că în structura mea există multe zone diferite (mai primitive sau mai cultivate) pe care trebuie să le satisfac și, probabil, din cauza asta stau tot timpul în intersecție; pentru că acolo se adună la un loc mai multe lumi culturale.

Câteva cuvinte despre cea mai recentă expoziție de la ArtEast Gallery? La ce să se aștepte cei ce vor să o vadă?

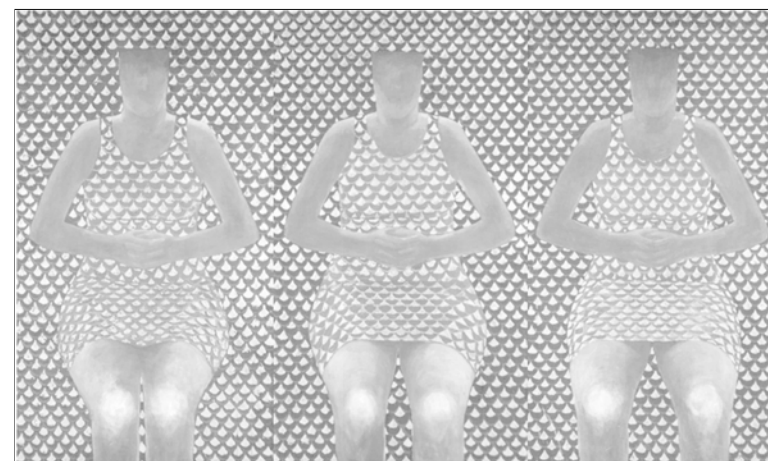
Cele patru lucrări seriale din expoziția *Danae – o poveste pictată* sunt asumate ca o formă de bandă desenată care vorbește

despre dragostea dintre Danae și Zeus. Altfel spus, picturile mele sunt o poveste luuuuuuuuuungă, de amor, cu două personaje. Ca practică narativă, orice bandă desenată are ca fundament sintactic relația dintre povești și forme vizuale. Eu contez pe faptul că legenda lui Danae este arhicunoscută și că, în această situație, numele (Danae) aduce întreaga legendă (sau măcar legătura amoroasă) în contextul de receptare. Fiecare privitor poate să descifreze cum vrea el legăturile dintre poveste și felul în care este ea pictată. Nu mi-am permis să (re)prezint lucrurile într-o formă (vizuală) mai explicită din cauza unor situații implicite legendei, cum sunt libidoul feroce al lui Zeus și faptul că dragostea dintre el și Danae nu a fost chiar una platonicească – eu sunt mai pudic. Pot însă să mai dezvălui un cod al lucrărilor (și al lui Polichinelle): personajul feminin este Danae, iar foaia de aur este Zeus.

O ultimă curiozitate: există ceva pe lumea asta care nu are nici o legătură cu arta?

Nu știu să răspund la întrebarea asta. **SDC**

”Cultura contemporană mi-a pus la dispoziție toate tehnicile (și mediile) și eu le folosesc cum cred de cuviință.”

Ploaia 1.
poliptic, 3 panouri de 70x120 cm.
ulei și foită de aur pe pânză

Prin meandrele nefericirii

Alegându-și cazurile particulare a două femei total diferite din punct de vedere al statutului social, al culturii în care au trăit, al structurii de personalitate sau al epocii, Aurora Liiceanu explorează în volumul *Totdeauna singură. Nefericiri paralele* meandrele unor singurătăți nefericite.

DANA PÎRVAN

Cele două portrete psihologice ale femeilor care au trăit la o distanță de o sută de ani scot la iveală o mulțime de reacții și emoții similare. Dacă Tolstoi ne spunea că „fiecare familie nefericită e nefericită în felul ei”, Aurora Liiceanu ne demonstrează cât de mult seamănă nefericirea celor două femei. Și sunt convinsă că multe dintre femeile care vor citi acest volum se vor recunoaște în tiparele acestei nefericiri.

Prima femeie în a cărei poveste plină de suferință ne poartă Aurora Liiceanu este scriitoarea Catherine Pozzi, fiica celebrului Samuel-Jean Pozzi (savant, inovator, medic eminent) și amanta lui Paul Valéry. Două ipostaze ce i-au oferit nemulțumire și frustrare. În adolescență a fost obsedată de personalitatea tatălui, mult prea ocupat ca ea să nu se simtă ignorată. Pe de o parte, și-a adulat tatăl, iar pe de altă parte l-a privit critic, cu multă asprime, mai ales din cauza aventurilor lui erotice, a infidelității. Solitudinea, lipsa de comunicare și neliniștea au însoțit-o mereu, lipsa căldurii și a comunicării în relațiile de familie amprentându-i preferințele, ideile și opțiunile. Lipsa de siguranță și de coerență au făcut-o incapabilă să își asume o autonomie emoțională și

aurora
LIICEANU
Totdeauna singură
Nefericiri paralele

să-și construiască cu adevărat o identitate.

NEVOIE SĂ FIE COMPLETATĂ, SĂ FIE MOBILIZATĂ

Concepția despre iubire pe care și-a construit-o în adolescență nu a fost una care să-i aducă fericire. Posesivitatea, dependența de ceilalți, incapacitatea de a se autonomiza, nevoia de a găsi prin altul o cale de a trăi și de a înțelege viața i-au asigurat nefericirea. Cu atât mai mult cu cât, după divorț, s-a îndrăgostit de Paul Valéry, care era și a rămas însurat. Ea și-a dorit să aibă cu el o relație fuzională, el nu. De asemenea, o încercu complex de inferioritate, ca și în relația cu tatăl său. Gelozia se pare că îi era atroce. Și, tot ca și tatăl său, Paul Valéry era un bărbat genial, dar și infidel. La rândul său, Catherine rămăsese tot cu o personalitate fragilă, nesigură pe

ea, fără o identitate solidă și o direcție clară, mereu cu nevoia de a se identifica cu altcineva. Incapabilă să devină independentă, a rămas o solitară nefericită.

În schimb, asemenea lui Faust, Valery știa că ceea ce își dorește cel mai mult se află în el. Adept convins al cultului minții, nu și-a dorit acea comuniune emoțională pe care o căuta Catherine, nu a vrut să devină jumătatea nimănui: „De aceea s-a scris despre narcisismul intelectual al lui Valery și despre faptul că a respins psihologia, care se ocupa, după cum susținea dezamăgit, de «exteriorul interiorității». El își dorea interiorul interiorității și acolo era complet singur. Îi plăcea intimitatea mentală cu el însuși, se trezea, după cum am povestit, la ora patru, pentru viața minții – un elogiu adus intelectului”.

Catherine a rămas mereu singură și nefericită, căci a căutat

mereu să fie în centrul minții și afectivității celorlalți, pentru că nu se putea simți completă fără iubirea exclusivă a altora. Avea nevoie să fie completată, să fie mobilizată, stimulată, susținută: „Catherine nu-și ajungea sieși, a trăit incompletă și nefericită, în timp ce Valery își ajungea lui însuși, lumea și viața minții lui îi erau suficiente și hrăneau creativ și productiv ideea de singurătate”.

LIBERTATEA UNEI POVEȘTI FRUMOASE NU EXISTĂ

Cel de-al doilea caz la care ne face părtași Aurora Liiceanu este al Claudiei, o femeie a zilelor noastre, atrăgătoare și nefericită. Angajată la o multinațională și înregimentată în ideea de căsătorie, a descoperit că soțul o înșela cu mama unei prietene de-a fiicei sale, în timp ce ea era prea ocupată cu munca. A divorțat, dar nu a rezistat prea mult timp singură și întinerită. Nesiguranța ei structurală a determinat-o să accepte ca fostul soț manipulator să se întoarcă acasă. După treisprezece ani se îndrăgostește și are din nou senzația că este vie, că descoperă viața. Printr-un bărbat, bineînțeles. Doar că bărbatul era însurat. Ambii recurg la minciuni, libertatea unei povești frumoase nu există.

Nebulozitatea idealizării inițiale se va spulbera, prilej cu care Aurora Liiceanu îi oferă cititorului și o deslușire a diferenței dintre iubirea imatură și cea matură: „Iubirea imatură nu are legătură cu vârsta, este o poveste despre oscilația haotică între idealizare și dezamăgire, o stare instabilă în care trăirile extatice și de beatitudine sublimă se combină cu impresiile de amețelă fatală, de disperare. [...] Iubirea matură este potolită, ea conștientizează ce e bun și ce e rău în aceeași persoană, are trăirea temperanței și se opune idealizării, ia distanță față de gelozie, masochism sau obsesie”.

Cele două povești de viață scot la iveală faptul că, indiferent de epoci și de statutul social, nesiguranța de sine, neîncrederea în propria putere psihologică, în propria atitudine față de sine și de viață îți garantează nefericirea. Neputința de a ne defini propriul bine, de a distinge ce putem controla de ce nu

putem controla, incapacitatea de a refuza ce simțim că nu ni se potrivește și acceptarea unor compromisuri care ne distrug stima de sine generează o viață cu noduri prea încălcate și cu praguri prea ascuțite ca să mai fie loc pentru fericire.

E TIMPUL OPORTUN ACȚIUNII ORI SPUNERII

Citind această carte a Aurorei Liiceanu, am regăsit conotațiile termenului grecesc *kairos*, căruia parcă nu i-am acordat până acum suficientă atenție. Grecii antici aveau doi zei și două cuvinte pentru timp: Chronos și Kairos. Primul desemnează timpul obiectiv, timpul care curge cronologic, liniar, structurat. E timpul care ne poartă impasibil către moarte. În schimb, Kairos este zeul oportunității, timpul deciziei și al acțiunii. El ține de percepția subiectivă a timpului, e momentul ideal, oportun. Dacă primul măsoară cantitatea timpului, al doilea îți oferă calitatea.

În Chronos suntem stresați, ne simțim amenințați de marea trecere, Kairos e blând cu noi, generos, ne dă de ales. Prin el ne putem scutura (vremelnic, desigur) de tirania zeului neclintit. Kairos înseamnă „aici și acum”, prin el smulgem bucăți din trupul înghețat al lui Chronos și le transformăm în momente ideale, memorabile. Kairos e momentul efemer, neașteptat, dar esențial, când timpul intră pe calea favorabilă împlinirii dorințelor noastre. E timpul magic, cu semnificații spirituale, care nu trebuie pierdut. Prin el putem ieși de sub „vremi”.

Kairos apare ca o ofertă prietenoasă a sorții: „Carpe diem!”. E vremelnicie fericită, timp al trăirii, „clipa repede ce ni s-a dat”, cum zicea Eminescu. E timpul oportun acțiunii ori spunerii. Pe Kairos nu îl poți obliga să apară, dar îl poți simți și poți transforma oportunitatea într-un moment în care lumea se dovedește a fi făcută pentru tine. Astfel timpul trece cu tine, nu pe lângă tine. Ochiul treaz și creativitatea ar fi niște ajutoare de nădejde. **SDC**

Aurora Liiceanu, *Totdeauna singură. Nefericiri paralele*, Polirom, 2022

Cultură și politică. Rugăciune pentru Ucraina: Valentin Silvestrov

Pe 9 martie dirijorul Andrei Bo-reiko, directorul artistic al Orchestrei Filarmonice din Varșovia, posta pe Facebook o fotografie cu șase persoane care trec granița Ucrainei cu Polonia într-un microbuz. Domnul în vârstă care salută obosit de pe ultimul rând de scaune e unul dintre cei mai mari compozitori ucraineni în viață. Împreună cu el sunt fiica și nepoata, alături de un jurnalist de la Deutsche Welle. Prin Alexei Lubimov, pianist ucrainean stabilit la Berlin, cu toții au reușit să-l evacueze din Kiev pe cel considerat unul dintre cei mai importanți compozitori ai timpului nostru. Valentin Silvestrov s-a lăsat cu greu convins să plece din orașul în care s-a născut în 1937, acum 84 de ani.

RUGĂCIUNE PENTRU UCRAINA

E lucrarea pentru care numele lui Valentin Silvestrov e astăzi pe toate buzele. În acest martie însângerat pentru ucraineni, muzica sa se cântă peste tot în lume, la Filarmonica din Cluj, la Bozar cu românul Cristian Măcelaru la pupitrul National de France, la Bamberg și Filarmonica din Berlin și la Metropolitan Opera din New York. Ruso-polonezul Andrei Boreiko, unul dintre artizanii salvării lui Silvestrov din Kiev, a dirijat-o pe 3 martie în Cehia, la Ostrava, într-un simfonic cu Filarmonica Janáček dedicat poporului ucrainean. El spune despre *Rugăciune pentru Ucraina*: Este de fapt un imn către secolul 21, către mileniul al treilea. Această lucrare a fost scrisă cu gândul la viitorul nostru comun, cu speranța că în secolul 21 vom fi cu toții fericiți și sănătoși, vom avea o viață mai bună și ne vom iubi mai mult. Această lucrare este un simbol al credinței în viitorul omenirii.

PENTRU LIBERTATEA NOASTRĂ ȘI A VOASTRĂ

Valentin Silvestrov și-a scris rugăciunea în 2014, un an greu pentru toți ucrainenii. În timpul Euromaidanului,

mișcarea de protest din Piața Independenței din Kiev, compozitorul s-a amestecat în mulțimea manifestanților. Ascultându-i cântând în cor „Ще не вмерла України”, *Ucraina nu e moartă*, a fost inspirat să compună câteva versiuni ale acestui cântec patriotic scris de preotul Mihailo Verbițki în 1863 și care a devenit, pentru scurt timp în 1917, apoi din nou în 1992, imnul național ucrainean. A explicat într-un interviu cu jurnalistul David Sanson, redactorul-șef al revistei „Clasica” în 2015: „Când am auzit oamenii cântând, am încercat să-mi compun propriile imnuri, pe aceleași cuvinte. Aceste piese sunt complet inspirate din aceste evenimente tragice, sunt ca o flacără care izvorăște din acest foc. Nu sunt doar imnuri, ci și o *Lacrimosa*, un *Agnus Dei*, în amintirea manifestanților uciși”. În anul scrierii lor, compozitorul și-a dedicat lucrarea *Diptic*, pe versurile lui Taras Șevcenko, memoriei primului om ucis prin împușcare în timpul protestului de la Euromaidan, studentul de origine armeană Serghei Nigoian.

Tot în 2014 a fost unul dintre inițiatorii principali ai scrisorii deschise a inteligenței ucrainene către prietenii ruși, cu trimiterile la sloganul foarte popular „За нашу и нашу свободу”, „Pentru libertatea noastră și a voastră”, din timpul mișcării dizidente din Piața Roșie în august '68, în sprijinul Primăverii de la Praga. Mai mult, într-un interviu pentru „ДЕНЬ”, cotidianul kievean „Ziua”, Silvestrov își exprima indignarea față de anexarea Crimeii: „Cred că Putin este pur și simplu nebun!”.

Poziția sa dezvăluie tensiunile și complexitatea situației – dar între „fața politică a Rusiei”, despre care spune că este „în întregime acoperită de excremente”, și „fața sa autentică”: „Ceaikovski, Lermontov, Tolstoi, Dostoievski și Sfânta Biserică Ortodoxă”, comparând situația din Crimeea astfel: „Inviți o cunoștință la tine acasă ca oaspete, îl pui într-unul din dormitoare tale și apoi el te dă afară din apartament”.

La 8 ani distanță, compozitorul ucrainean, un adversar declarat

al lui Vladimir Putin, se întreabă pe 16 martie 2022 într-un interviu pentru Deutsche Welle intitulat *Ce faceți voi, diavolii de la Kremlin?*: „Ceea ce se întâmplă acum este Maidanul de o mie de ori mai mare. Mă refer la bombardarea Maidanului, ultima zi. Până la urmă, au murit acolo tineri, atât ruși, cât și ucraineni, toți neînarmați. Și acum întreaga Ucraină și întreaga lume devin Maidanul. Maidan era o versiune de cameră, un fel de trio sau duet. Și acum este o versiune orchestrală. [...] Putin este un terorist ca Bin Laden, doar de o mie de ori mai puternic. Ar trebui să-l clasifice drept terorist internațional și să-l pună pe lista de urmăriți. Da, Petru cel Mare a deschis fereastra spre Europa. Și prin acea fereastră veneau poezie, filosofie, muzică și literatură. Acum Putin s-a dus și și-a băgat fundul prin geamul acela. Un fund cu un buton nuclear roșu. Dar acest fund nu este fața Rusiei. Fața Rusiei este cultura rusă”.

O MUZICĂ CE TREBUIE ASCULTATĂ

Dacă vrei să-l cunoști pe Valentin Silvestrov trebuie să-i ascuți muzica. Și ar fi bine să începi, mai ales în aceste zile ale delirului criminal putinist din Ucraina, cu delicatele *Bagatele pentru pian*, mici *moments musicaux* extrem de pătrunzătoare în simplitatea lor, într-un fel de limbă între improvizatie și

compoziție, un amestec neobișnuit de armonie tonală, cu sonorități populare, chiar de jazz, de tentă minimalistă. E o muzică puternică. Nu degeaba Arvo Pärt l-a numit pe ucraineanul Valentin Silvestrov „unul dintre cei mai mari compozitori ai timpului nostru”. Este, de asemenea, unul dintre cei cu adevărat originali; deși o figură de frunte în avangarda fostei Uniuni Sovietice a anilor '60, Silvestrov a ajuns să realizeze că „cea mai importantă lecție a avangardei a fost să fii liber de toate ideile preconcepute – în special cele ale avangardei. Muzica este încă un cântec, chiar dacă nu se poate cânta literalmente: nu e o filosofie, nu e o viziune asupra lumii. E, înainte de toate, o cântare, un cântec pe care lumea îl cântă despre sine. E mărturia muzicală a vieții”, crede despre arta sunetelor compozitorul care iubește să scrie mai ales pentru pian, dar a cărui creație numără și multă muzică de cameră, alături de nouă simfonii.

După *Bagatele pentru pian* aș recomanda *Simfonia nr. 7*, întrupare a naturii duale a lui Silvestrov, între angoasă și tristețe, și *Ode to a Nightingale*, o magistrală punere pe note a reflecției deloc sentimentale din poemul lui Keats despre condiția umană și moarte.

Postmodernismul poate fi și melancolia că timpul și cultura noastră trec. Stilul enigmatic și blând al lui Valentin Silvestrov e

CĂTĂLIN SAVA

RUBATO

circumscriș postmodernismului, iar creația sa a evoluat în timp la ceea ce Silvestrov numește „metamuzică”, un cod prin care compozitorul își vede lucrările ca un fel de „code” ale istoriei muzicale, pentru că „sunt posibile tot mai puține texte care... încep de la început. Eu nu scriu muzică nouă. Muzica mea este un răspuns și un ecou a ceea ce există deja”. Și, deși poate suna doar ca un corolar al acestei filosofii, punctul final al unei astfel de muzici nu poate fi decât tăcerea pe care războiul o așterne inevitabil peste orice partitură.

Ajuns la Berlin de la Kiev pe 10 martie 2022, după o călătorie istovitoare de trei zile, Valentin Silvestrov se așază la pian și cântă o muzică melancolică. A compus-o în timp ce era în tren și microbuz, în timp ce aștepta la graniță. După interpretarea acestei lucrări numite *Старовинна пісня, Cântec vechi*, le va spune prietenilor săi: „E ciudat, toate aceste zile au fost atât de înfricoșătoare, dar în capul meu a fost tot timpul o muzică foarte liniștită”. **SDC**

Valentin Silvestrov

George Cornilă – Rezervația

„Suplimentul de cultură“ vă prezintă în avanpremieră un fragment din volumul de proză scurtă *Rezervația*, de George Cornilă, care va apărea în curând în colecția „Ego. Proză“ a Editurii Polirom.

– FRAGMENT –

Micul Camil era la grădiniță. Ceasul din perete arăta că trecuseră deja cinci minute peste ora patru. Tatăl lui întârzia, prin urmare, iar copilul se întreba, nu putea să nu se întrebe, dacă acesta avea să mai vină vreodată să îl ia. Era singurul copil rămas. Pe toți ceilalți părinți îi luaseră deja acasă.

Ticăitul ceasului îl asurzea. Stătea în genunchi pe un scaunel pentru gnomi și privea pe fereastră. Hipermetropia galopantă i se declanșase deja. Peste câțiva ani avea să fie chior. Nici acum nu vedea bine la distanță. I se părea că orice om care venea din depărtare era taică-său. Dar nu era. Pe

măsură ce silueta se apropia și contururile îi deveneau tot mai clare, își dădea seama că nu era el. Îl părăsiseră.

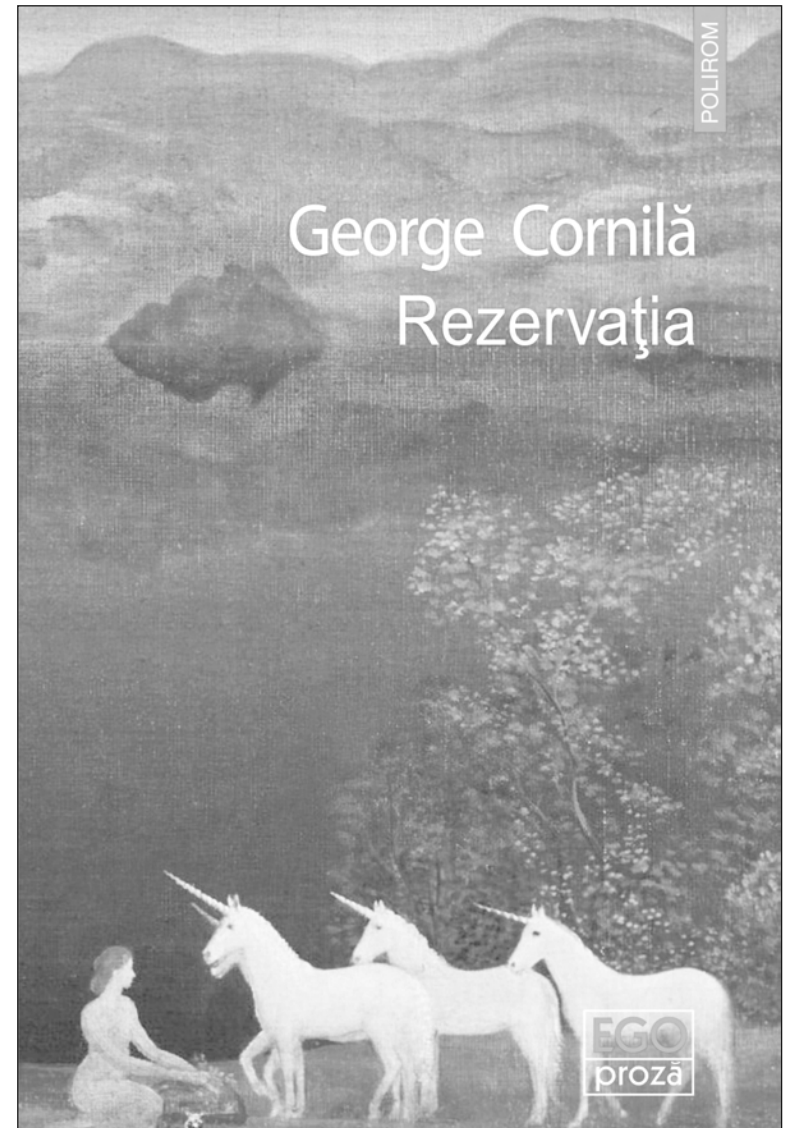
Poate pentru că spărsese fărâșurile aia sau pentru că îi rupsesse cartea soră-sii, poate pentru că nu mâncase tot sau pentru că tușea noaptea sau pentru că plânsese când îl duseseră la circă și medicul îl palpase și-l împunsese. Oare avea să trăiască acolo pentru totdeauna? Să crească până ajungea cu capul la tavan? L-ar fi ținut directoarea acolo? Sau avea să-l dea afară, în stradă, să-l fure țigani din mahala sau să-l mănânce câinii sălbatici? Știa oare să ajungă singur acasă? Educatoarea plecase și ea. Îi spusese să aștepte cuminte și plecase. Când închisese în urma ei colosala ușă, Camil se simțise ca un osândit care de atunci începea să-și ispășească pedeapsa. Patru și zece. Nu credea că tatăl lui avea să mai vină vreodată. A început să se roage, așa cum îl învățase mama lui. *Înger, îngerășul meu. Și să plângă. Îl dureau genunchii.*

Încăperea era uriașă, ca un

mausoleu pentru un șoarece. Abia se vedea lustra atârând din tavan. De ușa cu două canaturi și zeci de ferestruici îl despărteau kilometri întregi, ceea ce îl bucura cumva, îi dădea un vag sentiment de siguranță, căci știa că în spatele acelei uși se găsea coridorul puțin dezinfectant care ducea la ieșire. Pe acolo se ajungea într-o curte înghesuită, cu două leagăne, patru balansoare și o gropiță cu nisip. Când era frumos afară, acolo se fugăreau și își puneau piedici. O dată la două zile, ajungea cu genunchii juliți acasă. Uneori se cățarau clăie peste grămadă pe câte un balansoar, se ridicau și se coborau, dându-se cu fundul de pământ, până îi durea noada.

Ușa s-a deschis, scârțâit, încremenire, spaimă, speranță, era doar femeia de serviciu. Aceasta a tresărit, și-a dus mâna la inimă, nu se aștepta să mai fie cineva acolo. Apoi și-a lăsat găleata pe podea, apă cu detergent s-a revărsat peste buză, și a început să spele pe jos, mișcări scurte, apăsate. Camil a privit-o fără a îndrăzni să spună ceva. A continuat să se gândească la evadare.

Dacă ieșea din curte și o lua la dreapta, apoi pe o străduță îngustă, cât să încapă o singură mașină, pe sub niște tei adormitori, după aceea printr-un gang, ajungea într-un loc deschis, două străzi, un mic câmp pe care erau mese din ciment pentru ping-pong și o alee întortocheată mărginită de gard viu. Până acolo știa să ajungă, însă de acolo nu mai ținea minte pe unde ar fi trebuit să o ia. Să se aventureze fără să cunoască drumul nu intra în discuție, căci văzuse din mașină cocioabele rău famate de pe străduțele învecinate, dosite, mai degrabă niște ulițe, patrulate de cete de bărbați întunecați și fioroși și de câini monstruoși, cu spume pe boturi. Ar fi fost înțelept să-și fi întocmit o hartă. Însă cine ar fi crezut că totmai

el avea să fie părăsit, așa, fără să i se spună măcar când și de ce?

Femeia de serviciu și-a terminat treaba. Podeaua era udă și mirosea a detergent. Înainte să iasă, l-a întrebat de ce plângea. Camil i-a răspuns că părinții îl părăsiseră, că ar fi trebuit să vină să îl ia cu jumătate de oră în urmă.

— Poate că ai fost obraznic, i-a zis ea.

Băiatul a început să plângă și mai tare, cu sughițuri.

— Dacă plângi, sigur nu mai vin să te ia.

Și-a înghițit plânsul, lacrimile amare, mucii sălcii. A mai icnit

de câteva ori, apoi a început din nou să se roage.

— Așa, stai cuminte acolo pe scaunel, c-abia am spălat dușumeaua, i-a mai spus ea și a dispărut pe ușa ciclopică.

Doar scaunul lui mai rămăsese. Celelalte fuseseră urcate pe mese. Cuburile, plastilina, mașinuțele și cariocile fuseseră strânse și încuiate într-un dulap uriaș. Conținutul coșului de gunoi fusese luat și el, cu tot cu sandvișul lui cu brânză topită, în folie de aluminiu, mâncat doar pe jumătate. Îi părea rău acum că nu îl mâncase pe tot. Nu-i fusese prea foame atunci, însă acum îi era. Avea să moară de foame. Sau de sete, căci îi era frică să se ducă până la baie, unde curgea apa aceea gălbuie, cu miros de clor.

S-a chircit pe scaunel, s-a strâns, s-a ghemuit cu mâinile sub cap. Poate reușea să adoarmă. Poate, când s-ar fi trezit, tatăl lui ar fi fost acolo. Și totul va fi fost ca un vis urât. Poate chiar asta și era, un vis urât, cum avea în fiecare noapte și se trezea urlând. **SDC**

AUTORUL

GEORGE CORNILĂ (n. 1986) este prozator, publicist și traducător. Absolvent de Politologie la Școala Națională de Studii Politice și Administrative și de Publicitate la Universitatea din București, a ocupat poziții de copywriter, jurnalist, secretar general de redacție și redactor-șef. A publicat romanele *Cu dinții strânși* (2007), *Miezul nopții în Cartierul Felinarelor Stinse* (2013, 2014, 2021), *Regele lupilor* (trilogie, 2014-2016), *Expurgo* (2018, 2019) și *Diluvium* (2019), colecțiile de proză scurtă *Arlequine* (2018) și *Entropic* (2020), precum și volumul de povești pentru copii *Toxi Foxy* (2018). Este prezent cu texte în peste zece antologii apărute în România și Marea Britanie. A colaborat cu publicații culturale precum „Luceafărul de dimineață”, „Convorbiri literare”, „Viața românească”, „Plumb”, „Familia”, „Observator cultural”, „Salonul literar”, „Revista de suspans”, „Fantastica”, „Vulturul”, „Gazeta SF”, „Galaxia 42”, „Accente”, „Doc.Eu” și „Aphelion” (SUA). A primit Premiul Miorița (2008), Premiul Vrancea Literară (2013, 2016), Marele Premiu „Ion Hobana” (2019) și Premiul COLIN (2021) și a fost nominalizat la Premiul AntareS-Fest (2018, 2020, 2021) și Premiul RomCon (2019, 2021) și propus pentru Chrysalis Award (Eurocon) (2019) și Rosetta Awards (2021).

CARTEA

O a doua Grădină a Edenului descoperită pe Pământ doar pentru ca aceasta să se prăbușească în mundan, copilăria de-a lungul anilor '90 într-un orașel din sudul Moldovei și o insulă pustie, unde tot ce poate fi găsit este propriul sine, toate legate printr-un fir diafan. *Rezervația*

abordează teme precum desacralizarea, decăderea, formele singurătății, reciclarea ideilor și scindarea eului.

„Paradisul biblic supraviețuiește ca o relicvă într-o lume subterană. Rezultatul? Adam e asaltat de reporteri, Edenul e transformat într-un fel de parc. Mai avem resurse pentru a sesiza miracolul? Mai e loc în lumea noastră pentru sacru? Cartea

lui George Cornilă provoacă, printr-un amestec bine dozat de fantasy și realism, tot felul de dileme și întrebări grave. Prozele din acest volum au tot ce le trebuie pentru a prilejui o lectură captivantă: suspans, contrapunct, povești de dragoste, un imaginar cuprinzător, o deviere subtilă a intrigilor spre parabolă, dar mai ales un apetit de povestitor contaminant.“ (Bogdan Crețu)

RECOMANDARE DE LECTURĂ

Una dintre cele mai bune biografii politice ale lui Vladimir Putin, la Editura Polirom: *Iarnă la Kremlin* de Robert Service

„Un portret magistral al lui Putin și al Rusiei.“
(„Daily Telegraph“)

Editura Polirom vă oferă un fragment din volumul *Iarnă la Kremlin. Rusia și a doua venire a lui Vladimir Putin* de Robert Service, apărut în traducerea Adinei Avramescu.

Vladimir Putin domină politica rusă de mai bine de două decenii. Înainte de el, țara a traversat o perioadă de relaxare și dezvoltare odată cu pe-restroika lui Mihail Gorbaciov – perioadă despre care unii au afirmat că ar fi primăvara rusă. După prăbușirea regimului sovietic în 1991 și alegerea lui Boris Elțin ca președinte a început vara: Rusia avea o economie de piață și spera să joace în continuare un rol important pe scena lumii. Elțin i-a cedat însă conducerea prim-ministrului său, Vladimir Putin. Cu el, a venit iarna la Kremlin: Putin a redus libertățile democratice și civice, a relaxat controlul asupra serviciilor de securitate și a permis un cult oficial al superiorității sale. În paralel, a încercat să reimpună Rusia ca mare putere armată, ordonând anexarea Crimeii și intervenția în războiul civil sirian. Dar, deși este hotărât să-și impună voința nu doar în cercul restrâns al puterii și asupra societății ruse, ci și pe plan mondial, Putin nu are un viitor sigur cât timp țara sa se confruntă cu probleme economice și în relațiile internaționale. Bun cunoscător al Rusiei, Robert Service face un portret al omului care o conduce și ne arată ce s-ar putea întâmpla în viitorul apropiat.

ROBERT SERVICE este membru al Academiei Britanice și al Colegiului St. Antony din Oxford, unde este profesor de istoria Rusiei; de asemenea, este membru al Institutului Hoover de la Universitatea Stanford. A publicat mai multe volume, printre care și elogiatale *Stalin: A Biography*, *Russia: Experiment with a People*, *Trotsky: A Biography* (Premiul Duff Cooper, 2009) și *Comrades: A*

History of World Communism. De același autor, la Editura Polirom a apărut volumul *Lenin. O biografie* (2020).

– FRAGMENT –

Părintele națiunii: cultul lui Putin

Milioane de ruși cred că Vladimir Putin este un fiu patriot al Rusiei, care a ajuns la vârf datorită talentului și eforturilor sale și că odată cu el a progresat și țara. A ajuns președinte prima oară la începutul mileniului și și-a câștigat al patrulea mandat cu o majoritate zdrobitoare în martie 2018. Partidul său, Rusia Unită, are majoritatea în camerele superioară și inferioară ale Adunării Federale – Consiliul Federației și Duma de Stat. Putin controlează guvernul, serviciile de securitate și armata. Și, de asemenea, este recunoscut pe plan internațional. Revista „Forbes“ l-a desemnat cel mai puternic om din lume în 2017 și din nou în 2018.

Autoritățile rusești au creat un cult politic în onoarea lui Putin și la comanda sa. Un manual pentru preșcolari din Moscova le prezintă copiilor marile personalități ale istoriei ruse, începând cu întemeietorul dinastiei Romanovilor, țarul Mihail. Este pus în evidență Petru cel Mare, la fel și Nicolae al II-lea, care a abdicat în martie 1917. Cărticica nu mai menționează nici un alt lider de la începutul secolului XX și până ajunge la Putin. Lenin, Stalin și Gorbaciov nu suscită nici un comentariu. Putin este prezentat ca unul dintre cei mai mari conducători ai Rusiei. Oriunde mergi prin Moscova, vezi poze cu el. Chioșcurile de ziare vând postere cu Putin. La televizor, știrile zilei se concentrează pe președintele rus, lăsându-i la o parte pe ceilalți politicieni. Presa opoziției contribuie la acest fenomen comentând ultimele sale declarații. Nici un alt lider politic rus nu

a ajuns să atragă atât de mult atenția asupra sa. Viața publică orbitează în jurul său.

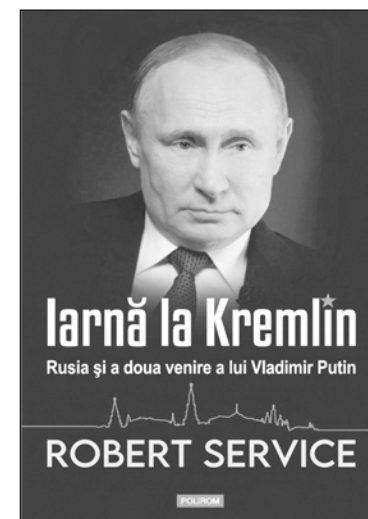
Lui Putin îi place să scoată în evidență simplitatea adolescenței sale sovietice, în care a învățat să-și poarte singur de grijă pe străzile lăturalnice din Sankt-Petersburg – sau Leningrad, așa cum a fost cunoscut din 1924 până în 1992. Se laudă cu studiile sale universitare de Drept. Este un împătimit al sportului care a participat decenii la rând la concursurile de judo, ca maestru al acestei arte marțiale. Nu uită să pomenească de pasiunea sa recentă pentru hocheiul pe gheață. Vorbește cu multă căldură despre familia sa; dar, de când a divorțat, în 2013, a încetat să o mai menționeze pe soția sa Ludmila și se concentrează în schimb pe părinții săi decedați și pe cele două fiice ale sale. Se arată chiar și acum încântat că KGB-ul l-a recrutat la puțină vreme după ce a absolvit Universitatea de Stat din Leningrad. De asemenea, ține să sublinieze că evoluția sa ulterioară fulminantă până la cele mai înalte eșaloane ale elitei politice rusești a fost o surpriză. Pătrunsese doar de doi ani în cercurile de influență ale Kremlinului când, în iulie 1998, președintele Boris Elțin l-a făcut director al Serviciului Federal de Securitate (FSB), succesorul KGB-ului. În august 1999 a devenit noul prim-ministru al lui Elțin, iar de Anul Nou 2000, Elțin a șocat națiunea dându-și demisia și numindu-l pe Putin președinte interimar.

A fost o ascensiune vertiginoasă. Putin a povestit despre cum s-a bălbăit când Elțin i-a oferit funcția de premier, spunându-i că se gândește la el ca la următorul președinte. La fel ca toată lumea din Rusia, Putin știa cât de capricios era Elțin. Cât ai clipi, Elțin putea să-și schimbe atitudinea cu 180 de grade și să-l concedieze. Dar cum avea să reușească Putin să nu periclitizeze intimitatea și securitatea familiei sale? Dacă

accepta invitația lui Elțin, cum avea să se descurce cu o poziție atât de vizibilă? Ca director FSB, munca și traiul său erau cât se poate de bune, așa că de ce s-ar fi aventurat într-o funcție cu perspective atât de precare?

Incertitudinea în care se găsea Putin era de înțeles, dar povestea sa despre rezervele pe care le-a avut este menită să întărească imaginea unui lider modest și lipsit de ambiție personală. La alegerile prezidențiale din 2000 a susținut că simțul datoriei l-a împins să accepte funcția. La vremea aceea, Putin era un necunoscut pentru majoritatea rușilor, iar susținătorii săi au muncit pentru a-i construi o reputație de politician tânăr și hotărât, spre deosebire de președintele Elțin, care-și abandonase mandatul. Pentru a da credibilitate acestei imagini, Putin a pilotat personal un avion până în Cecenia. Dar, în general, i-a lăsat pe alții să vorbească despre virtuțile sale. A apărut rapid o biografie, *La persoana întâi*, care scotea în evidență originile sale modeste. [...]

Tatăl lui Putin, care se numea tot Vladimir, a fost recrutat în Armata Roșie după ce URSS a intrat în războiul împotriva celui de-al Treilea Reich în 1941. A luptat cu vitejie în avangardă, participând la operațiuni din spatele liniilor germane pe frontul Leningrad. Președintele Putin a vorbit despre viața grea pe care părinții lui au avut-o după război și a participat cu entuziasm la parada „Regimentului nemuritor” din 2015. Acest eveniment popular se organizează în fiecare an de Ziua Victoriei, pe 9 mai, în marile orașe, iar membrii familiei participă la procesiune purtând portrete ale părinților sau bunicilor care au luptat în al Doilea Război Mondial. La sfârșitul anului 2015, într-o întâlnire mediatizată, adversarul politic al lui Putin, Ghennadi Ziuganov, liderul partidului comunist, mișcat de gestul lui Putin, l-a felicitat spunându-i: „Mai mult decât atât, ați

participat ținând în mâini un portret al tatălui dumneavoastră, un erou victorios. Cred că un lucru foarte important este să asigurăm unitatea în cadrul societății, pentru că numai astfel vom putea să ducem la îndeplinire multe proiecte și programe”.

Putin a răspuns cu căldură. Iar după ce i-a spus să pună orice întrebare dorește, „dl Ziuganov” l-a lăudat pe Putin pentru analizele sale realiste ale politicii internaționale și a îndemnat și el la „solidaritate în societate” în contextul luptei împotriva terorismului internațional. A oferit de asemenea un sfat prietenesc în perspectiva comemorării centenarului revoluției din 1917:

„Curând va fi centenarul lui Februarie și centenarul Marelui Octombrie. Din nefericire, și spre marele nostru regret, există un val de antisovietism și rusofobie care a distrus URSS-ul și a dat naștere unor mari dispute.

Trebuie să reflectăm asupra acestui lucru și să semnăm un fel de „pact” între „Albi” și „Roșii” și între toate forțele patriotice ale statului, iar asta ne va permite să venim la aceste sărbători ca un popor unit, lucru care s-a întâmplat recent cu Crimeea și Sevastopol, a căror întoarcere a dus la consolidarea societății.”

Adversari în arena politică, Putin și Ziuganov au găsit pe moment o cauză comună în patriotismul lor, iar Putin a fost încântat că vechiul său rival îl trata, fie și numai de această dată, ca pe părintele națiunii rusești. **SDC**

De la Genesis la final

Când nimeni nu prea mai spera, Genesis, una dintre cele mai mari formații de rock din lume, a revenit pentru un ultim turneu, *Genesis, The Last Domino?*.

În ciuda semnului întrebării din titlu, acesta este turneul de rămas-bun, ca o antiteză la numele formației, punctul final al unei cariere exemplare care i-a dus pe membrii formației (astăzi numai trei), de la precursori ai rockului progresiv la statutul de superstaruri mondiale. Ultimul lor turneu ar fi trebuit să fie cel din 2007, astăzi însă, după 45 de concerte amânate din cauza pandemiei, Genesis își ia rămas-bun de la public.

Pe scenă, astăzi, urcă cei trei membri veterani ai formației, Tony Banks, Mike Rutherford și Phil Collins, asistați de colaboratorul lor Daryl Stuermer la chitară bas și, în spatele bateriei, de Nic Collins, fiul lui Phil. Nic are astăzi exact vârsta la care tatăl său debuta

în rândurile formației britanice. În același timp, imaginea lui Phil Collins, răvășit de afecțiuni fizice la numai 71 de ani, arată, poate, de ce acesta este finalul, cel puțin pentru activitatea concertistică a formației. Slab și fragil, Collins, redus doar la rolul de vocalist, urcă pe scenă sprijinindu-se în baston și ține concertul stând așezat.

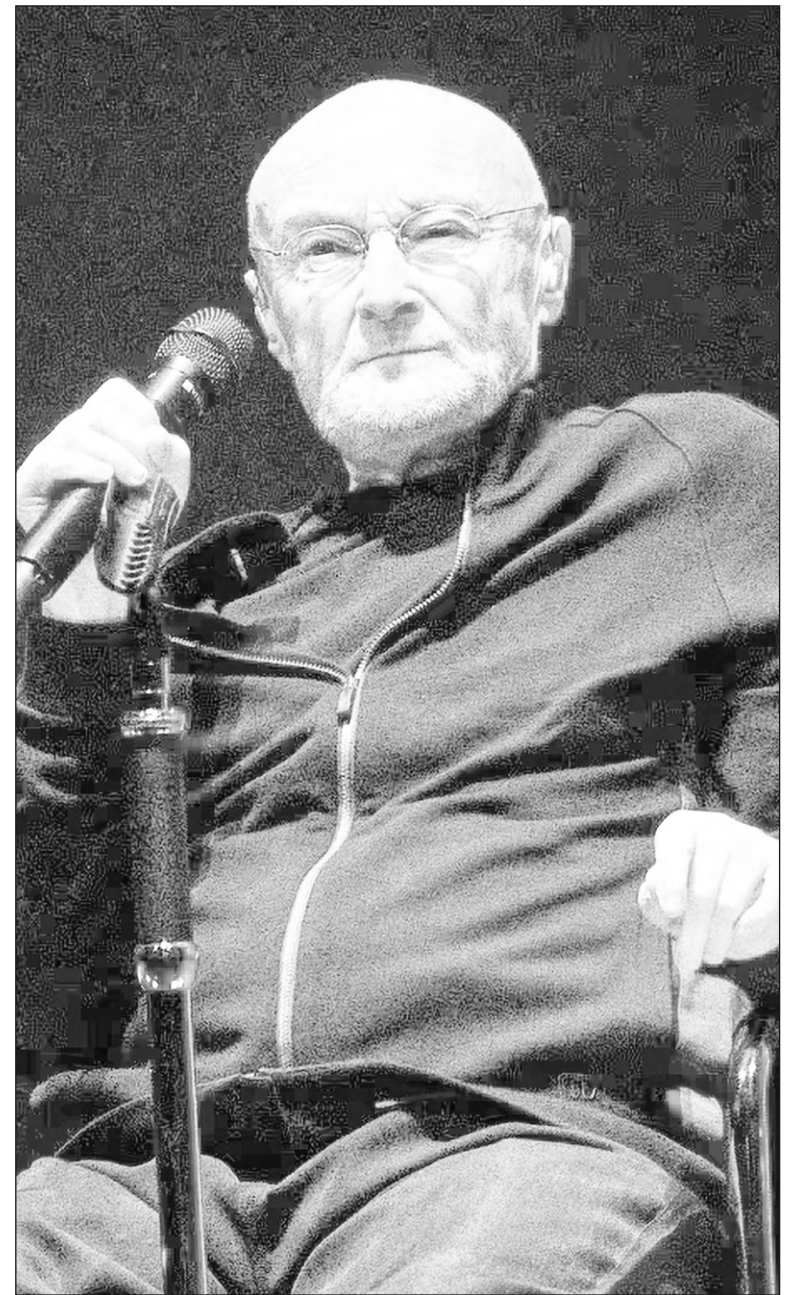
„Nu mai sunt un om întreg”, spune Collins. „Este ultimul turneu. Am intrat în lumea muzicii ca baterist și am făcut-o atâția ani, iar azi nu mai pot să o fac. Vreau să mă opresc acum, ca să am răgaz să miros trandafirii. Nu la propriu, e doar o expresie englezească.”

Unul dintre lucrurile care îl bucură pe Collins este că a reușit să transmită „microbul rockului” fiului său. „Urc pe scenă, mă așez pe un scaun și cânt”, spune muzicianul. „Iar lucrul ăsta mă bucură la fel de mult ca atunci când stăteam în spatele bateriei. Astăzi, mă așez

lângă Nicolas și îl văd cântând pe unul dintre fiii mei. Ce aș putea cere mai mult?”

Dar, dacă fanii formației sunt triști urmărind acest turneu final, pe de altă parte pot fi bucuroși că, în afară de acest Genesis oficial mai există un alt Genesis, care încă nu intenționează să se retragă. Celebrul chitarist Steve Hackett, membru marcant al formației până în 1977 (când s-a retras pentru „a căpăta mai multă autonomie”), își continuă activitatea. În primăvara aceasta, Hackett pornește într-un turneu denumit *Genesis Revisited*, în care, așa cum și-a obișnuit publicul în ultimii ani, va interpreta pe scenă și un întreg album Genesis, de data aceasta *Seconds Out*, din 1977. Alături de acesta, lista de piese conține titluri din bogata carieră solo a lui Hackett, dar și alte piese Genesis extrase din catalogul anilor '70. Spre finalul anului, într-un nou turneu, Hackett va cânta în întregime discul *Foxtrot*, la a 50-a aniversare a lansării acestuia, în 2024.

Steve Hackett pune în scenă aceste turnee *Genesis Revisited* de peste 10 ani. „Există vreo 50 de trupe în lume care cântă piese de Genesis și, până săptămâna viitoare, vor exista alte o sută”, declară chitaristul pentru revista „Rolling Stone”. „Muzica refuză să moară. Eu sunt mândru de această muzică,

dar am și un sentiment de responsabilitate. Încă sunt îndrăgostit de multe dintre aceste cântece și cred

că merită să fie prezentate într-un fel în care, probabil, n-au mai fost prezentate până acum.” **SDC**

LUCIAN AMARII (JUP)

SUPLIMENTUL LUI JUP

Câteva dintre cele mai bune roluri ale lui William Hurt

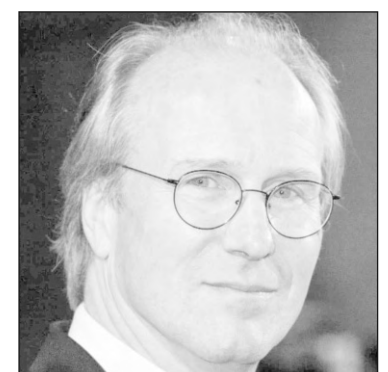
Dispărut la numai 71 de ani, după suferința cancerului, William Hurt a fost unul dintre cele mai mari și mai anti-hollywoodiene staruri ale filmului american din ultimele decenii. După recenta lui dispariție, multe publicații au făcut lista celor mai reprezentative roluri ale acestuia, care dovedesc măsura talentului său actoricesc.

- *Altered States* (1980) – filmul de debut al lui Hurt, cunoscut până atunci pentru activitatea lui teatrală, ce îi adusese un premiu Obie și un Theatre World Award.
- *Body Heat* (1981) – thrillerul erotic noir care l-a lansat pe orbita vedetelor anilor '80.

- *The Big Chill* (1983) și *Gorky Park* (1983) – care au cimentat acest statut.
- *Kiss of the Spider Woman* (1985) – i-a adus Oscarul pentru cel mai bun actor.
- *Children of a Lesser God* (1986) și *Broadcast News* (1987) – o dramă și o comedie dramatică pentru care a fost nominalizat la Oscar și Globul de Aur.

După anii '90, William Hurt a încetat treptat să mai facă parte din prima linie a vedetelor Hollywoodului, apărând mai ales în roluri secundare în filmele marilor studiouri și roluri principale în filme

independente, oferind publicului însă interpretări memorabile în producții precum *Smoke* (1995), *A.I.: Artificial Intelligence* (2001) sau *A History of Violence* (2005). **SDC**

PE SCURT

JURNAL DE FRONT
RUSO-UCRAINEAN

■ Olga Smirnova (**foto**), una dintre vedetele baletului de la Bolșoi, a părăsit prestigioasa instituție pentru a se alătura Dutch National Ballet, prima balerină rusă care face acest pas după invazia Ucrainei. „Smirnova a denunțat recent invazia rusă, ceea ce face ca activitatea ei în țara natală să fie afectată”, anunță Dutch National Ballet. Media occidentală vede în gestul balerinei ecouri ale perioadei Războiului Rece: în 1961, celebrul dansator Rudolf Nureev fugea din URSS în Occident, urmat apoi de alte două vedete ale dansului, Natalia Makarova, în 1970, și Mihail Barișnikov, în 1974.

■ Dirijorul Ivan Velnikov a fost suspendat după ce a enervat autoritățile ruse cu ocazia unui concert ținut pe 25 februarie la Nijni-Novgorod în a cărui deschidere a ținut un mic discurs împotriva războiului din Ucraina. Se pare că autoritățile au fost mai ales deranjate de faptul că micul discurs a fost însoțit cu un fragment din *Oda bucuriei* a lui Beethoven, care a devenit și imnul UE. ■ Pianistul rus Boris Berezovski a provocat stupeoare, pe 10 martie, pe platoul unei televiziuni pro-Kremlin cerând măsuri mai dure contra ucrainenilor: „Înțeleg că ne este milă de ucraineni, că acționăm cu blândețe, dar n-ar trebui să dăm dovadă de mai multă fermitate, să încercuim Kievul și să le tăiem electricitatea?”. Ieșirea radicală a lui Berezovski a șocat și a provocat indignarea colegilor lui din întreaga lume. „Prietenia noastră s-a încheiat oficial”, a comentat pianistul și dirijorul

german Lars Vogt. În fața valului de reacții, Berezovski s-a dezvinovățit public, declarând că intenția lui „naivă” era doar de a evoca posibile soluții ca drama ucraineană să se sfârșească rapid și că a fost greșit înțeles.

■ Peste 1.000 de voluntari (bibliotecari, arhiviști etc.) participă la proiectul SUCHO (Saving Ukrainian Cultural Heritage Online), o inițiativă occidentală de a pune la adăpost cele 1.500 de site-uri internet ale instituțiilor ucrainene, inclusiv expoziții și documente confidențiale, pentru a le proteja de „programele electronice dușmănoase”. „Războaiele pot distruge în mod ireversibil printre cele mai prețioase artefacte și surse istorice ale unei culturi, așa cum s-a întâmplat cu 90% din fondurile Bibliotecii Naționale din Bosnia-Herțegovina în 1992”, explică Sebastian Majstorovic, unul dintre fondatorii proiectului.

■ Ca răspuns la actuala criză și la reacțiile occidentale, muzeul Ermitaj din Sankt-Petersburg a cerut (după o decizie a Ministerului Culturii din Rusia) restituirea mai multor opere de artă expuse temporar la Roma și la Milano, printre care opere semnate Picasso, Tițian sau Canova. Înainte ca Rusia să ceară înapoi operele de artă, mai multe țări europene, precum Franța, Spania sau Austria, au cerut retragerea tuturor capodoperelor împrumutate Muzeului din Kremlin pentru o expoziție tematică.

■ Cunoscutul regizor rus Kirill Serebrennikov, care a criticat de multe ori absența libertății artistice în Rusia lui Putin, a fost uluit când a primit din partea autorităților autorizația de a participa la festivalul de la Avignon. Serebrennikov are interdicția de a părăsi teritoriul rus până în 2023, în urma unei condamnări și nu a putut fi prezent anul trecut la Cannes,

unde filmul lui, *Leto*, a participat la competiția oficială. „N-am idee de ce am primit permisiunea să plec”, a comentat regizorul, adăugând ironic: „poate că am fost cuminte”. Serebrennikov a fost condamnat în 2020 pentru „fraudă” la capătul unui proces considerat de opinia publică mondială drept „o înscenare de tip stalinist”.

ROCK PENTRU UCRAINA

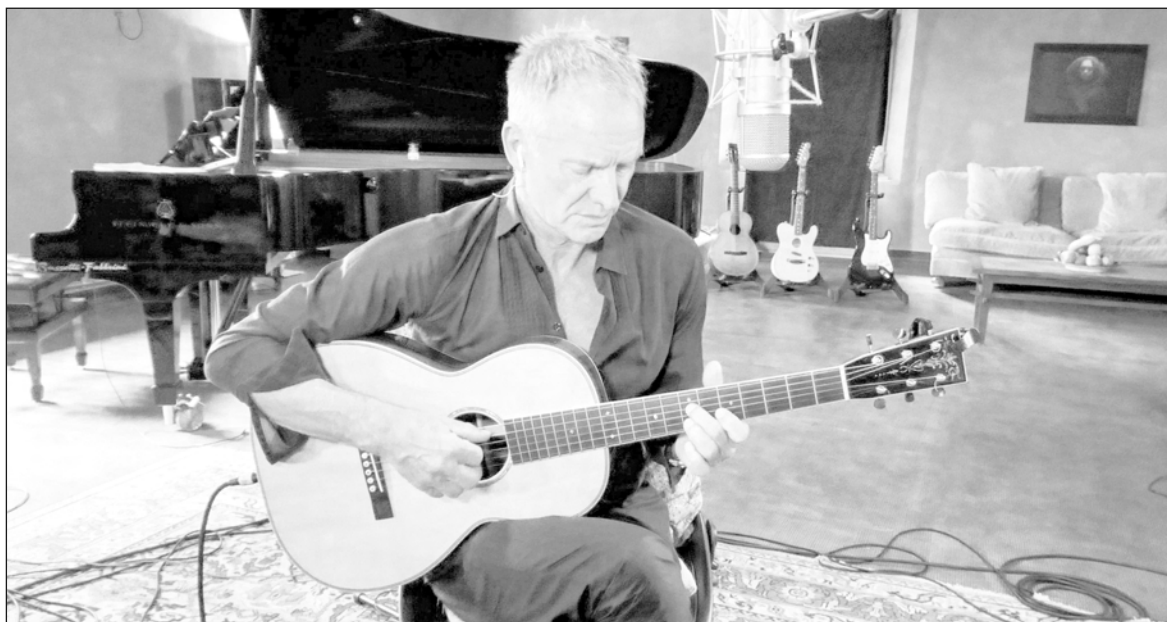
În SUA și Europa, starurile muzicii s-au mobilizat pentru a denunța invazia Ucrainei: Madonna a condamnat invazia, Iggy Pop și-a anulat turneul în Rusia, Pink Floyd și-a retras muzica de pe platformele de streaming rusești, Sting și The

Cure au făcut apeluri la donații caritabile. Pe contul de Instagram, Sting (**foto jos**) postează un clip vizionat de peste 2,2 milioane de utilizatori, în care cântă din nou, la chitară, hitul lui *The Russians* prin care, în 1985, făcea apel la pace și dezarmarea nucleară. În același timp, Alex Kapranos, liderul formației Franz Ferdinand, face public deosebirea între guvernarea Putin și moștenirea culturală a Rusiei, „această mare țară care ne-a inspirat formația prin arta și literatura sa”, în vreme ce Stevie Nicks de la Fleetwood Mac este mai virulentă, asemănându-l pe Putin cu Hitler.

PREMIUL DEȚINUȚILOR

Ministerul de Justiție și cel al Culturii din Franța au creat un nou premiu literar ce va fi decernat pentru prima oară în acest an, pe 15 decembrie, un „Goncourt al deținuților”. 15 opere care „amintesc de legătura intimă dintre unele capodopere literare și drama detenției” au fost selectate de Academia Goncourt, iar ele vor fi votate de deținuți din 30 de penitenciare franceze. „Este un proiect ambițios, ce are ca scop să îi facă pe deținuți să se intereseze de literatură”, a explicat un oficial francez. **SDC**

Pagini realizate de
DRAGOȘ COJOCARU

Suplimentul
DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași”. Se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 4,
CP 266, tel. 0232/214.100, 0232/214111,
fax 0232/214111

Muzică: Dumitru Ungureanu,
Cătălin Sava

Teatru: Oltița Cîntec

Caricatură: Lucian Amarii (Jup)

Grafică: Ion Barbu

Actualitate: Nona Rapotan,
Constantin Piștea

Publicitate: tel. 0232/252294

Distribuție: Mihai Sirbu
tel. 0232/271335.

Abonamente: tel. 0232/214100

Tarife de abonament: 45 lei pentru 3 luni;
91 lei pentru 6 luni; 182 lei pentru 12 luni.
Prețurile includ și tarifele poștale.

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Radu Cucuteanu

DTP: Adina Arnăutu

Rubrici permanente: Bobi (Fără Zahăr),
Dragoș Cojocaru, Andrei Crăciun, Florin
Ghețau, Cătălin Pavel, Radu Pavel Gheo

Carte: Mihaela Pascu-Oglindă,
Marius Miheț, Cristian Teodorescu,
Alina Purcaru, Cătălin Constantinescu,
Ioan-Alexandru Tofan, Dana Pîrvan

Cum a ajuns vinilul un produs de lux

După ce a cunoscut în ultimii ani o neașteptată resuscitare a popularității, muzica pe discuri de vinilin se confruntă acum cu probleme care o transformă, rapid, într-o piață de produse foarte scumpe.

DRAGOȘ COJOCARU

A fost surprinzător de constatat, cu puțină vreme în urmă, că, într-o eră în care consumul de muzică părea arondat tot mai mult streamingului, bătrânul disc de vinilin s-a bucurat de o renaștere spectaculoasă, după ce, la începutul anului 2000, devenise o relictă.

Dar în 2020 revenirea modei vinilurilor deja nu mai putea fi ignorată. În Statele Unite, în primul semestru al anului, vânzările de vinil le-au depășit pe cele ale CD-urilor, o premieră din 1986 încocoace. Pe o piață dominată autoritar de streaming, Recording Industry Association of America înregistrează 8,8 milioane de discuri de vinil vândute numai în primele luni ale anului, o creștere de 3,6% față de aceeași perioadă în 2019, ceea ce s-a tradus într-o cifră de afaceri de 232,1 milioane de dolari. A fost prima oară în 34 de ani când vânzările de viniluri le depășeau pe cele ale CD-urilor,

după ce, la mijlocul anilor '80, vinilul era întrecut de piața casetelor audio.

Este adevărat, vinilul reprezintă cam 5% din cifra de afaceri din SUA, industria muzicală fiind dominată de digital, dar piața vinilurilor a înregistrat o dinamică remarcabilă, nu numai în America, ci în întreaga lume.

Numai că pandemia nu doar că a dus la o nouă creștere a pieței digitale, dar a afectat și vinilurile, ale căror prețuri au crescut foarte mult în ultimele luni. Confrunțați cu o cerere fără precedent, generată de noua popularitate a formatului, producătorii de viniluri s-au văzut afectați de probleme provocate de pandemie, în special cu lipsa materiilor prime, cu livrări întârziate cu luni de zile. În consecință, problema a lovit și

casele de discuri, magazinele de profil și, mai ales, artiștii independenți, asta în condițiile unei industrii muzicale lovite grav de interzicerea turneelor și concertelor. „E o problemă pentru toată lumea”, spune Pete D'Angelo, manager la Ernest Jennings Record Co. „Unele discuri sunt fabricate în afara SUA, iar livrările au devenit dintr-o dată un coșmar. Brusc, fiecare element al lanțului de producție a început să înregistreze probleme, iar în ultimul an totul s-a prăbușit.”

Cele mai afectate s-au dovedit a fi casele de discuri indie, casele mari fiind mult mai bine echipate financiar pentru a face față furtunii provocate de aceste întâzieri masive. O parte a preseii s-a grăbit să arate cu degetul spre cei mai populari artiști, care ar fi

agravat criza, datorită unor comenzi uriașe de viniluri – relansările albumelor *Red* al lui Taylor Swift, *Let It Be* de The Beatles, albumele lui Ed Sheeran și, mai ales, marele vinovat, *30*, noul album semnat de Adele. Acesta din urmă a fost produs într-o cantitate uriașă de exemplare de discuri de vinil, ceea ce, spun mulți, ar fi dat peste cap fluxul de producție într-o perioadă dificilă. Alții, mai informați, nu sunt de acord cu această explicație.

„Numai în Europa există multe firme care ar putea acoperi acest tiraj fără întâzieri”, spune Luke Sardello, proprietarul casei Josey Records, în vreme ce Chris Penn de la Good Records spune că „o parte din vină o au marile case de discuri, precum Columbia, care, deși văd popularitatea discurilor LP, nu se grăbesc să investească și să își construiască propriile ateliere de producție”.

„Astăzi, popularitatea vinilului este în continuă creștere”, spune Luke Sardello. „Lucrurile s-au accelerat în timpul pandemiei, dar creșterea acestei popularități nu a dus și la creșterea capacității de producție. Un disc de vinil este realizat în 30 de secunde când fabrica funcționează la capacitate maximă, deci există un număr clar de discuri care poate fi realizat într-o singură zi.”

Iar puținele fabrici de profil

(doar câteva zeci în SUA, de exemplu), deși funcționează în regim de 24 de ore/zi, sunt deja arvunite pe luni înainte de marile case de discuri, dar producția efectivă cunoaște întâzieri considerabile, la care se adaugă și probleme de livrare. Pentru a face față problemelor, atât producătorii, cât și firmele care livrează au fost siliți să mărească prețurile, ceea ce a dus la o creștere considerabilă a prețului final al discului. În Franța, de exemplu, unele albume care puteau fi găsite la 20 de euro astăzi costă cu 15 euro în plus, în vreme ce o fabrică din Annecy a fost silită, din cauză întâzierii livrărilor de materie primă, să își crească prețurile, în numai un an, cu 30%.

Jack White, liderul formației White Stripes și proprietarul casei de discuri Third Man Records, crede că soluția la această criză este foarte simplă. Într-o scrisoare deschisă, el a îndemnat marile case de discuri să își creeze propriile unități de producție, dând ca exemplu firma sa care deține o asemenea unitate. „Am creat cu toții un mediu în care cererea fără precedent de discuri de vinilin nu poate face față cererii. În ultimul deceniu, majoritatea investițiilor în industria vinilurilor a fost asigurată de casele independente și alți investitori. Acum însă, marile probleme cer soluții aidoma. Iar soluția este evidentă.” **SDC**

Verde relativ

Primăvara nu vine când spune calendarul. Ea este o doamnă capricioasă, care uneori petrece încă două-trei săptămâni dându-și cu fard în oglinda unui lac înghețat, iar alteori își scutură pletele din care cad ghiociei și urzici răutăcioase încă de la jumătatea lui februar.

Locuind la casă, am reușit să identific cel mai bun semn al venirii primăverii, cel care nu dă greș niciodată. Nu mă iau după mugurii pomilor fructiferi, fiindcă sunt sătul de câte caise nu am mâncat din ei, nici după zambilele cu bulbi pe care mama soacră, după ce i le ofer de 1 martie, le plantează în grădină și de multe ori gerul le transformă în mucșori aromați. Vestitorul primăverii reale, cel care nu dă niciodată greș, este buburuza.

În ziua în care observ prima buburuza ieșită din hibernare, știu că pot rezilia contractul cu

furnizorul de gaze, pot scoate pe terasă mobilierul de terasă și pot invita câțiva prieteni la primul grătar al primăverii. Asta s-a întâmplat pe 11 martie. Am scos nasul pe ușă, ca să amestec mirosul dimineții cu cel al cafelei din cană și, în farfuria cărămizie văduvă a unui ghiveci ceramic spart în toamnă, am găsit prima buburuza. Se bucura de căldura înmagazinată de ceramică în primele ore de soare și își flexa aripile și picioarele de parcă ar fi așteptat semnalul antrenorului echipei de gărgărițe ca să intre pe teren și să dea o pasă de gol.

Peste vreun sfert de oră, cerul s-a închis, s-a răcit brusc și au început să cadă boboci de găscă, pinguini, vulpițe polare și alte forme dubioase pe care fulgii le

împrumută când devin imenși. Farfuria s-a transformat într-o depresiune intramontană ninsă până la limita dintre foioase și conifere. Deși am avut câteva porniri să salvez găngania de sub micronămeți, eram totuși ferm convins că ea, în calitate de sensor al venirii primăverii, știa că urma să ningă și dorea să facă o baie de zăpadă, probabil felul ei de a-și lua la revedere de la iarnă sau de a-și băga în boală paraziții.

Peste încă un sfert de oră cerul s-a curățat subit, de parcă stăpânitorul a trimis armata de îngeri măturători. Soarele a topit rapid fauna albă, iar buburuza și-a dat seama că i-ar fi prins bine niște veleități de înotător. Neavându-le, s-a agățat cu toate picioarele de bățul de chibrit pe

BOBI

VOI N-AȚI ÎNTREBAT, FĂRĂ ZAHĂR VĂ RĂSPUNDE

care i l-am întins. Am luat-o în casă și am cazat-o într-un ghiveci cu rozmarin din bucătărie. Razele care pătrundeau prin geamul termopan i-au reactivat cheful de flexat membre, așa că s-a reapucat de gimnastică, vestindu-mi prin gesturi miniaturale faptul că în bucătăria mea a sosit primăvara. **SDC**